

B O O K S T A R T

Máme rádi knížky
Scénáře podle nových
autorských knih pro děti

Metodická příručka
pro práci knihoven
s rodiči a dětmi

S knížkou
do života

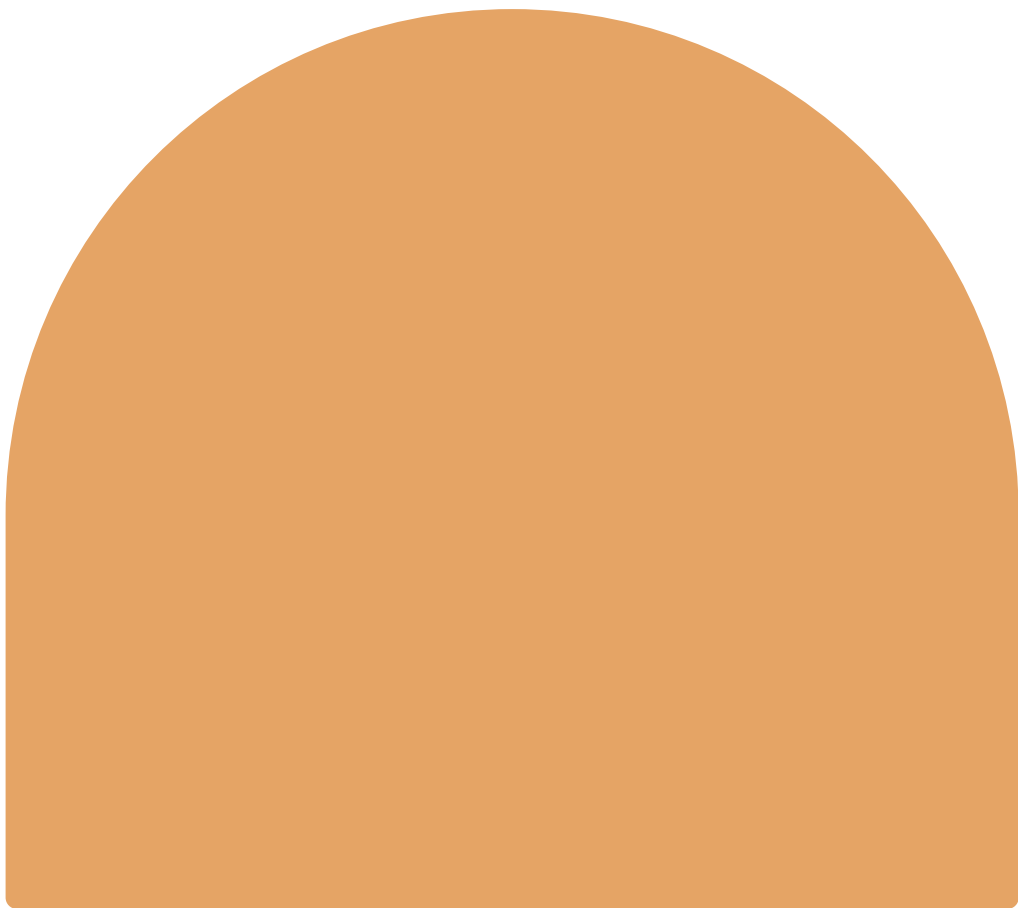

Národní knihovna
České republiky
National Library
of the Czech Republic

B O O K S T A R T

Máme rádi knížky
Scénáře podle nových
autorských knih pro děti

Metodická příručka
pro práci knihoven
s rodiči a dětmi

KATALOGIZACE V KNIZE - NÁRODNÍ KNIHOVNA ČR

Houšková, Zlata, 1953-

Máme rádi knížky : scénáře podle nových autorských knih pro děti : metodická příručka pro práci knihoven s rodiči a dětmi / Zlata Houšková, Barbora Čížinská a kol.. -- 1 vydání. -- Praha : Národní knihovna České republiky - Knihovnický institut, 2025. -- 1 online zdroj

Nad názvem: S knížkou do života - Bookstart. -- Obsahuje bibliografie

ISBN 978-80-7050-837-4 (online ; pdf)

* 028.1-021.67 * 37.091.214 * 028.5-026.12 * 316.346.32-053.4 * 028.6

* 74/77:655.3.066.11 * 087.5 * (437.3) * (072) * (0.034.2:08)

- S knížkou do života (Bookstart) (projekt)
- čtenářská pregramotnost
- práce s dětským čtenářem -- Česko
- děti předškolního věku -- Česko
- výchova ke čtenářství -- Česko
- autorská kniha -- Česko
- dětské knihy -- Česko
- vzdělávací programy -- Česko
- metodické příručky
- elektronické knihy

028 - Čtení. Četba [12]

Základem metodické příručky jsou scénáře pořadů podle nových autorských knih pro rodiče s dětmi od 1 do 6 let od knihovnic z dětských oddělení veřejných knihoven: Mgr. et Mgr. Gabriely Svobodové (Knihovna Jiřího Mahena v Brně), Mgr. Zdeňky Hochmanové, MgA. Alžběty Krchové, Mgr. Petry Ornstové, Bc. Markéty Poživilové, Bc. Jitky Pokorné a Mgr. Nikolý Rederové (Knihovna města Hradce Králové), Kamily Zikmundové (Knihovna Kroměřížska), Mgr. Heleny Dlouhé a Martiny Hechtové (Knihovna města Ostravy), Jany Roškotové (Městská knihovna Sedlčany), Bc. Ludmily Holbíkovej a Bc. Martiny Křenkové (Masarykova veřejná knihovna Vsetín).

Úvod napsala a publikaci k vydání připravila Mgr. Zlata Houšková s přispěním Mgr. Barbory Čížinské (Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR).

Publikace vychází s podporou Ministerstva kultury ČR.

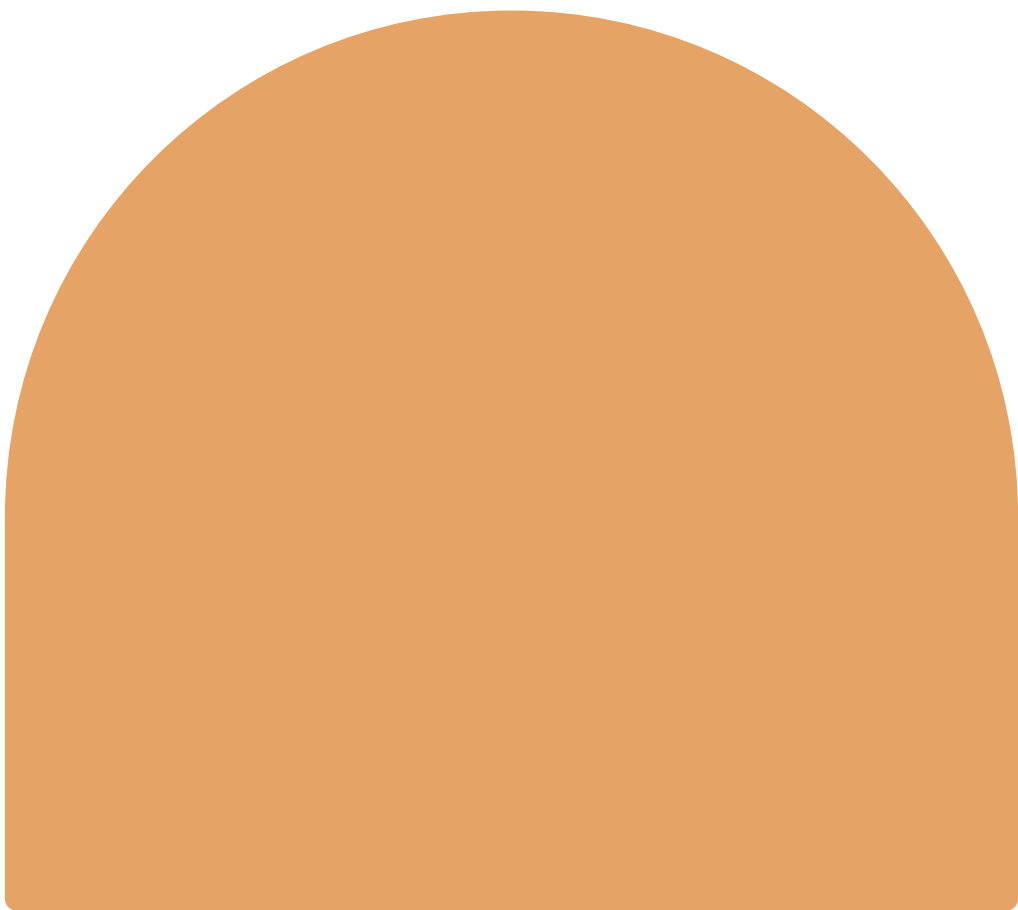
© Národní knihovna České republiky, 2025

ISBN 978-80-7050-836-7 (brožováno)

ISBN 978-80-7050-837-4 (online; pdf)

Úvod	5
Scénáře podle nových autorských knih pro děti	11
Ať žije královna!	24
Cesta kocourka Chloupka	30
Hromtrol	39
Jak si vypěstovat jednorožce	42
Kiki a Jax uklízejí	46
Krabička	51
Malý dřevěný robot a polínková princezna	54
Oslík a vánoční andělíček	60
Tonička už všude byla	65
Velký kočičí závod	70
Ztracená ponožka	75
Ztracená ponožka	81

Úvod

Milé kolegyně a kolegové,

nabízíme vám další z našich metodických příruček pro práci v projektu S knížkou do života (Bookstart). Je v pořadí již osmá. I tentokrát ji tvoří především scénáře konkrétních pořadů, které pro vás připravily kolegyně z Knihovny Jiřího Mahena v Brně, Knihovny města Hradce Králové, Knihovny Kroměřížska, Knihovny města Ostravy, Městské knihovny v Sedlčanech a Masarykovy veřejné knihovny Vsetín. Všem jim za jejich práci i vstřícnost děkujeme. Scénáře jsou tentokrát věnovány současným autorským knihám pro děti a jsou vám opět plně k dispozici v předložené podobě nebo jako inspirační zdroj, který si upravíte podle svých potřeb. Věříme, že vám ve vaší práci pomohou a že možná některé z vás inspirují i k tomu, abyste nám poslali své vlastní scénáře (ideálně v obdobné struktuře, v jaké vám je předkládáme), a tak obohatili nabídku některé z příštích metodických příruček. Předem děkujeme!

V každé metodice přinášíme úvodní stať k problematice (před)čtenářské gramotnosti nejmenších. V letošním roce jsme se rozhodli pro trochu jiný úvodní text. V poslední době se totiž množí dotazy k vlastnímu projektu, resp. jeho pravidlům či průběhu. Vyplyvá z nich, že některá pravidla či skutečnosti nejsou dostatečně známé nebo srozumitelné. Rozhodli jsme se proto ve všeobecném zájmu v této publikaci některá základní pravidla připomenout či upřesnit.

Co bychom o projektu měli všichni vědět

Jde o projekt mezinárodní, s dlouholetou historií (vznikl ve Velké Británii), k němuž se SKIP a knihovny v ČR připojily v roce 2018. Jeho cílem je rozvíjet a podporovat (před)čtenářskou gramotnost, čtenářství a komunikaci u nejmenších dětí přímo v rodinách, neboť jde u dětí o věkové období, v němž se utváří jejich návyky i osobnost. Vychází z psychologických, pedagogických, logopedických a dalších poznatků, podle nichž je čtenářství třeba budovat právě od těchto raných let.

Cílem projektu je

- podpořit všestranný rozvoj dítěte v rodině od jeho narození, zejména pak rozvoj verbálních a komunikačních schopností a také imaginace, a zlepšit jeho vztah ke knize a čtení,

- dovést rodiče k pochopení významu čtenářských dovedností pro rozvoj dítěte i jeho budoucnost (tzn. že jednou z nejdůležitějších věcí, jež mohou udělat pro své děti, je věnovat jim od nejútlejšího věku svůj čas a strávit jej společně nad knihou); poradit jim, jak to dělat správně (metodickou radou, praktickou pomocí) a nabídnout podpůrné služby knihoven, prostor pro sdílení s ostatními rodiči atd.,
- orientovat rodiče v nabídce kvalitní literatury pro děti,
- inovovat a rozšířit služby knihoven pro nejmladší děti a pro rodiny,
- vytvořit novou čtenářskou komunitu.

Projekt má dvě části

1. Předávání motivačních sad s první knihou pro dítě rodičům (ideálně v období do 1 roku věku dítěte) a předání obdobné sady ve věku 3 let dítěte. Celý cyklus pak uzavírá předávání „knížky pro prvňáčka“, které už běží delší dobu v samostatném projektu.
2. Pořádání pravidelných akcí pro tyto děti s rodiči v knihovnách s metodickým přesahem směrem k rodičům.

Cílovou skupinou projektu jsou děti předškolního věku a jejich rodiče.

Projekt tedy pracuje s dvěma věkovými kategoriemi dětí, a tudíž s dvěma typy motivačních sad:

- pro děti ve věku od 0 do 3 let
- pro děti ve věku od 3 do 6 let

Více o projektu je na jeho webu: <https://www.sknizkoudozivota.cz>, zejména pak v rubrice Pro knihovny. Informace však také získáte na našich vzdělávacích akcích (školení, workshopy, on-line webináře pro nově zapojené, konference a další vzdělávací aktivity). Většinu informací najdete rovněž v již vydaných metodických příručkách, viz: <https://www.sknizkoudozivota.cz/metodiky>, ale i v dalších materiálech (seznam dosud vydaných příruček naleznete níže). Ochotně a rádi vám poskytneme také individuální metodickou, konzultační i praktickou pomoc, takže neváhejte se na nás obrátit. Pomocníkem vám jistě také mohou být metodická oddělení pověřených knihoven, zejména pokud jde např. o vhodnou literaturu pro děti a rodiče apod. Pokud dáváte přednost orientaci v elektronickém světě, doporučujeme vedle webu S knížkou do života ještě následující zdroje:

<https://www.facebook.com/sknizkoudozivota/>
<https://www.instagram.com/sknizkoudozivota/>
<https://www.youtube.com/@sknizkoudozivota5957>
<https://eu.zonerama.com/Sknizkoudozivota/543271>

Pravidla a postup zapojení do projektu (stejně pro obě věkové skupiny):

- **knihovna musí být institucionálním členem SKIP a dále musí**
- **závazně se přihlásit a objednat si motivační sady**
- **bezplatně předat získané motivační sady**
- **uspořádat alespoň 4 relevantní akce pro rodiče s dětmi ročně**
- **odevzdat dokumentaci aktivit v rámci projektu, resp. podat referenci o nich**
- vyjednat podporu zřizovatele
- budovat relevantní fond literatury pro rodiče a děti
- průběžně zvyšovat kvalifikaci knihovníka v této oblasti
- přizpůsobit prostředí knihovny pobytu malých dětí
- propagovat projekt a aktivity v obci
- pokračovat ve druhé etapě s dětmi, které již získaly první motivační sety (0–3 roky), může však uvítat i další („nové“) děti ve věku 3–6 let
- usilovat o udržitelnost projektu – dovedení dětí do 1. třídy

Do projektu se lze zapojit **zpočátku** pouze s kategorií dětí ve věku 3–6 let, pokud si knihovna hned netroufá na kategorii 0–3 roky; **perspektivně by však měla realizovat celý cyklus**, tedy i první etapu s dětmi ve věku 0–3 roky.

Pojďme se na některá pravidla podívat podrobněji.

Pravidlo 1.

Knihovna musí být institucionálním členem SKIP.

SKIP je nositelem projektu, který jej organizuje, koordinuje, dotuje, posiluje know-how zapojených knihoven, spolupracuje s partnery, vyjednává s veřejnou správou. Je proto logické, že veškerou tuto aktivitu, zdroje i výstupy chce dělat a předávat především pro své členy.

Jak se stát členem SKIP? Institucionálním členem SKIP se může stát každá knihovna. Stačí vyplnit *online formulář na webu SKIP*. Přihlašujete se vždy do konkrétní regionální organizace, a to podle sídla knihovny. Přehled regionálních organizací najdete na webu SKIP. Výbor příslušné regionální organizace se s přihlášenými následně spojí a v případě schválení členství je vyzve k úhradě členských poplatků. Po splnění této povinnosti se stává knihovna řádným členem SKIP. Více na webu <https://www.skipcr.cz/clenstvi>. Jakmile se knihovna stane institucionálním členem SKIP (krok první), může se přihlásit do projektu.

Pravidlo 2.

Do projektu je nezbytné **přihlásit se včas, závazně a objednat si motivační sady**.

Doporučujeme přihlášení dle stanoveného a každoročně vyhlašovaného harmonogramu. Pro přihlášení a objednání sad je třeba využít registrační formulář, viz:

<http://www.sknizkoudozivota.cz/pro-knihovny/registracni-formular>.

Touto objednávkou se knihovna/zřizovatel zapojuje do projektu a souhlasí s jeho podmínkami.

Možnost přihlášení do projektu a současně **objednání motivačních sad pro rodiny na následující rok** je každoročně vyhlašována v e-konferenci „Andersen“, a to obvykle koncem dubna až počátkem května, s termínem přihlášení/objednání v květnu–červnu. **Toto vyhlášení je de facto otevřením možnosti přihlášek pro následující**

rok a zároveň pokynem, do kdy je nutno sady objednat. Je proto nezbytné být přihlášen v konferenci „Andersen“!

Jak se přihlásit do e-konference Anderesen

Je to velmi jednoduché: přihlášku do konference zašlete na adresu: vlt.richter@nkp.cz. **Přihlášení během velmi krátké doby proběhne.**

Pokud se chcete přihlásit k odběru sad v průběžném roce později (po uplynutí vyhlášeného termínu), je to možné. Sady si doobjednáte prostřednictvím objednávkového formuláře na webu projektu, zaplatíte navíc poštovné a sady vám budou doručeny obratem z logistického centra projektu. Objednávka ale bude vyřízena pouze v případě, že budou ještě k dispozici rezervní sady z předchozího roku, což nelze vždy garantovat! Doporučujeme proto přihlášení ve vyhlášeném termínu. To je jistota.

Závazně objednané motivační sady doručujeme po uhrazení zálohové faktury (fakturu s 30denní splatností zašleme s předstihem), obvykle v průběhu měsíce listopadu, rozhodně však do konce kalendářního roku. Po doručení sad na místo určení vystavujeme finální daňové doklady. Od nového roku tedy můžete s jistotou počítat s jejich předáváním rodinám.

Není povinností si objednat sady každý rok, pokud ještě máte zásoby z předchozího roku. V projektu v tomto případě zůstáváte, i když jste si sady neobjednali.

Ještě před objednáním sad se také ujistěte, zda je váš kraj neobjednává centrálně! V současné době se to týká např. Středočeského, Karlovarského, Plzeňského, Moravskoslezského, Olomouckého a Libereckého kraje. Knihovny Královéhradeckého kraje si objednávají samostatně, ale sady jsou hrazeny z dotace kraje.

Harmonogram projektu

- Leden: hodnotící zprávy z knihoven (= dotazník zpětné vazby) o průběhu projektu
- Duben: vyhlášení nového ročníku
- Květen–červen: příjem (pouze!) elektronických přihlášek a objednávek knižních sad

- Červenec–říjen: výběrové řízení na zhotovitele v objemu dle objednávek a výroba/tisk sad
- Říjen-listopad: distribuce nových sad do knihoven
- Následující rok: slavnostní předávání sad v knihovnách

Pravidlo 3.

Je povinné předat bezplatně získané motivační sady.

Sady pro děti ve věku 0–3 roky lze předávat při obecním vítání občánků (po dohodě s vedením obce) nebo na speciální akci v knihovně; lze však použít i jiný vhodný model předání, např. kurzy pro nastávající rodiče, předávání přímo v porodnicích apod.; sady pro děti ve věku 3–6 let pak předávejte v knihovnách v průběhu roku na akci pro rodiče s dětmi (ale nikoli v rámci návštěvy mateřské školy). Volba příležitosti k předávání je jinak zcela na rozhodnutí knihovny. Sady musí být pro rodiny bezplatné!

Pravidlo 4.

Je povinné uspořádat alespoň 4 relevantní akce pro rodiče s dětmi ročně.

Čtyři akce ročně jsou opravdu v projektu považovány za povinné minimum. Setkávání si můžete rozplánovat různě podle věku dětí, neboť mezi dětmi ve věku 0–3 roky jsou velké vývojové rozdíly. V některých knihovnách tak mají setkání rozděleno ještě do více „klubíků“, než jsou kategorie 0–3 roky a 3–6 let, a to podle vývojových fází děťátka, např. pro věk 0–18 měsíců, 19–27 měsíců a 28–36 měsíců a pak pro věk 3–6 let; jinde jsou to setkání pro věk 0–18 měsíců, 1,5–3 roky a 3–6 let. Existují i „maximalistické“ varianty setkávání: pro děti ve věku 0–1 rok, 1–2 roky, 2–3 roky a 3–6 let. Počet akcí se tím logicky zvyšuje. Toto rozhodnutí ponecháváme na každé konkrétní knihovně.

Je povinné odevzdat dokumentaci aktivit v rámci projektu za uplynulý rok.

Dokumentaci, resp. referenci o aktivitách v rámci projektu lze odevzdat 1x ročně, a to v lednu následujícího roku, formou **vyplnění dotazníku zpětné vazby** (lze učinit společně za celý projekt pro obě věkové skupiny v knihovně). Vyplnění dotazníku zapojeným knihovnám vždy připomínáme na webu projektu. Na zjištěné zkušenosti, dotazy i připomínky pak postupně reagujeme. **Prosím, nezapomeňte proto ani na toto důležité pravidlo!**

Další pravidla

6. Je nutné vyjednání podpory zřizovatele. Je to krok, kterým účast v projektu musí začít. Bez podpory zřizovatele, a to nejen finanční, nemá knihovna příliš šancí se projektu účastnit (viz postupné vybavování knihovny, zlepšování prostředí a podmínek, budování fondu, podklady k oslovování rodin, účast na vítání občánků atd.). Podpora zřizovatele je tedy pro zdárný vstup do projektu limitní. Je proto nutné věnovat přípravě představení projektu velkou pozornost. Je možno získat advokační brožuru k projektu, která vám poskytne potřebnou argumentaci.

7. Je důležité budování/zajištění relevantního fondu literatury pro rodiče a děti (od nejmenších předčtenářů po nástup do školy). Jde o postupný a dlouhodobý proces. Malým knihovnám připomínáme i alternativy využívání výměnného fondu, MVS apod.

8. Je potřebné průběžné zvyšování kvalifikace knihovníka v této oblasti. Za tímto účelem je možné využít např. metodické příručky projektu, krajské semináře, celostátní konference a vzdělávací akce projektu, on-line webináře – například (ale nejen) pro nově zapojené knihovny a další akce. Většina těchto akcí je zcela bezplatná, jde tedy jen o ochotu a čas věnované vlastnímu vzdělávání.

9. Je potřebná propagace projektu a aktivit v obci. Vede především k oslovení dalších rodin, ale také potenciálních partnerů, jichž je v obci nečekaně mnoho. S partnerskou výpomocí (sponzoři, mecenáši, lektoři z vhodných oblastí, učitelky, zdravotní sestry, lékaři,

aktivní maminky/tatínkové, osoby se stejnými či podobnými cíli...) lze řešit prostorová omezení, materiální problémy, lektorské zajištění akcí, personální kapacity organizace akcí ad.

10. Je potřebné **přizpůsobit prostředí knihovny pobytu malých dětí** (přebalovací pult, zázemí pro maminky, hrací koutek...). Jde opět o dlouhodobý proces. Zkušenosti říkají, že s podporou zřizovatele, růstem popularity projektu v obci a dobrým ohlasem od rodin lze dosáhnout nebývalého zlepšení koutků/oddělení pro nejmenší i překonání některých fyzických bariér (výtah, prostor pro kočárky apod.).

11. Je ideální v pořádání aktivit **pokračovat s dětmi, které již získaly první motivační sady** (0–3 roky), lze však uvítat i další děti ve věku 3–6 let.

12. Je žádoucí **usilovat o udržitelnost projektu – dovedení dětí do 1. třídy**.

13. Do projektu se lze zapojit zpočátku pouze s kategorií 0–3 roky, pokud zatím nevíte, kde a jak předávat sady 3–6 let nebo již nemáte personální a další kapacitu. Lze také začít pouze s kategorií dětí ve věku 3–6 let, pokud si knihovna hned netroufá na kategorii 0–3 roky. Perspektivně by však knihovna měla realizovat celý cyklus, tedy pro obě věkové skupiny.

Zejména **tučně uvedená pravidla je nutné od počátku bezpodmínečně dodržet**. Připomínáme, že do projektu se mohou přihlásit **pouze knihovny**, tedy nikoli jiné subjekty (školy, obce...).

Na co se nás často ještě ptáte (FAQ)

Co obsahují motivační sady?

Motivační sady obsahují vždy především **knihu pro dítě, a to originál**, který vznikl pouze pro potřeby projektu a minimálně po tři roky není v prodeji a nelze ho nikde jinde získat. Tituly vznikají výběrem a po dohodě a konzultacích s renomovanými autory textu i ilustrací. Garantujeme, že předáváte **skutečně kvalitní knížky**. Knihy, zejména pro věkovou kategorii 3–6 let, bývají doplněny hrami a dalšími interaktivními doplňky. **Každé tři roky vzniká nová kniha**. Častější

obměna není zatím v našich ekonomických ani logistických možnostech. Je třeba si uvědomit, že sada a zejména vydání originálních knih je významně dotována právě SKIP a také že povinné výběrové řízení každého vydání je náročná logistická práce „dobrovolníků“ v projektu s časově velmi napjatým harmonogramem.

Sada pro děti ve věku 0–3 roky obsahuje vždy také **publikaci pro rodiče**, která radí, jak se věnovat (před)čtenářské výchově v rodinách. Dále jsou v sadě **seznamy vhodné literatury** pro děti, které **pravidelně inovujeme**, event. partnerské či sponzorské dárky či jednoduché didaktické pomůcky. Sada má vždy i svůj jednotný „obal“ (taška, kufřík, batůžek...). Rádi bychom sady rozšířili i o další věci (náměty jsou vítány), ale zatím nám to ekonomická situace neumožňuje. Přesto se domníváme, že sady mohou dětem a rodičům otevřít brány ke společnému čtení, komunikaci a smysluplnému trávení času.

Sady existují a **je možné je objednat také ve verzích pro neslyšící (děti, rodiče)**.

Pro nevidomé a slabozraké jsou k dispozici v digitálních knihovnách zvukových knihoven audioverze **všech dosavadních leporel a knížek včetně metodiky pro rodiče.**

Kolik motivačních sad je třeba objednat?

Objednávejte počty sad po dohodě s matrikou/obecním úřadem; vycházejte z obvyklého počtu narozených dětí (kategorie 0–3 roky). Nikdy určitě nebudete potřebovat tolik sad, kolik se v obci narodí miminek. Na akce typu vítání občánků chodí v průměru 50 % rodičů s nově narozenými miminky. Pokud je budete zvat na předávání motivačních sad v knihovnách, lze očekávat přibližně stejnou, možná spíše menší účast. Na druhé straně, pokud objednáte více sad, nic se nestane, protože tyto sady můžete uplatnit v následujícím roce/letech. **Malá rezerva je tedy spíše vhodné rozhodnutí.** U kategorie dětí ve věku 3–6 let vycházejte z finančních možností knihovny, zájmu rodičů a návštěvnosti kategorie ve věku 0–3 roky. Platí stejné doporučení, pokud jde o event. rezervu. **Objedávka se vždy zaokrouhluje na desítky ks nahoru** s ohledem na logistiku distribuce.

Co musí do motivační sady přidat konkrétní knihovna?

„Centrální“ motivační sadu, kterou vám zašleme, je povinné doplnit **bezplatnou členskou legitimací do knihovny** pro děťátko (nebo pro rodiče, nebo pro rodinu – záleží na praxi konkrétní knihovny), případně „poukázkou“ na tuto legitimaci (tzn. nabídkou „přijďte-li s dítětem do knihovny na akce projektu, obdržíte bezplatnou legitimaci pro dítě...“). O jakou legitimaci půjde a jaká bude její platnost (1 rok, do 6 let věku dítěte, doživotně...), je na rozhodnutí konkrétní knihovny. **Dále musí být vloženo pozvání do knihovny na akci/akce projektu.** Vše ostatní, co knihovna do sady přidá, je zcela na jejím rozhodnutí. Ideálně by to mělo být vázáno na čtení (další kniha/leporelo pro dítě, propagační materiály knihovny, vhodné hračky apod.).

Opravdu musíme povinně udělat 4 akce ročně?

Ano. Povinné minimum je 4 akce ročně. Čím více jich však uděláte, tím více oslovíte rodin, tím více předáte svého odborného know-how, tím více se budete blížit cíli projektu. Jsou knihovny s týdenní frekvencí akcí, někde dokonce i vícekrát týdně. Záleží na velikosti obce/aglomerace, pracovních kapacitách, chuti, možnostech prostoru apod. V případě mimořádné situace (např. omezení činnosti

v období pandemie covidu v minulých letech, půlroční rekonstrukce knihovny, živelní katastrofy atp.) samozřejmě tolerujeme redukci počtu akcí.

Koho máme tedy na akce pozvat?

Ideálně rodiče s dětmi hned po narození, až do věku 3 let dítěte; poté rodiče s dětmi 3–6 let, kteří chodili na první cyklus, případně další rodiče s dětmi v tomto věku. Projekt není určen pro ročníky mateřských škol(!), neboť sází na výchovu v rodině (i když některé lekce lze samozřejmě využít mimo projekt v modifikované podobě i pro MŠ). Nevyhňeme se často přítomnosti dalších (starších/mladších) sourozenců na akci. Je proto dobré připravit aktivity tak, aby si i oni přišli při akci „na své“, nabídnout jim adekvátní knihy, ukázat možnosti knihovny...

Jakou formou máme zvát?

Existuje řada variant: osobně ústně i písemně při vítání občánků, ale lze také např. osobním dopisem rodinám novorozenců, zveřejněním pozvánky na webu, sociálních sítích, v obecních zpravodajích, rozhlase, letáčky, plakáty v knihovně, u dětských lékařů v čekárnách, v rodinných centrech apod. Záleží vždy na podmínkách a možnostech knihovny.

Která denní doba je vhodná na takové akce?

Doba akcí je opět vaší volbou. Nejčastější zkušenosti říkají, že rodiče dětí ve věku 0–3 roky přijdou nejraději dopoledne (jsou ale známy i příklady odpoledních akcí), rodiče dětí ve věku 3–6 let naopak spíše odpoledne po pracovní době (i maminky jsou obvykle již v zaměstnání), tedy „po školce“, ale zkušenosti jsou různé. Obecně ovšem platí, že rodiče dětí ve věku 3–6 let se už „hůře scházejí“, nemají-li další mladší dítě. Akcí se mohou samozřejmě účastnit s dětmi např. i prarodiče nebo jiný rodinný příslušník.

Jak dlouhý program připravit?

Záleží opět na knihovně. Obecně platí, že malé děti neudrží pozornost příliš dlouho, program tedy musí být variabilní, živý, interaktivní, aktivity se musí střídat, nesmí být příliš dlouhé. Doporučujeme nepřesáhnout celkově 30–40 minut organizovaného času celého programu; následovat však vždy může, resp. měla by, volná „zábava“ dle zájmu rodičů a dětí. Tipy najdete v našich metodických příručkách.

S kolika účastníky počítat? Máme požadovat zpětnou vazbu/příhlášku/rezervaci?

Zkušenosti se opět různí. Někde nelze jinak, protože zájem rodičů je obrovský; jinde je (hlavně zpočátku) zájem naopak menší. Rodiče obecně vítají, že se nemusí hlásit. Pro knihovníky to ovšem představuje riziko příliš velkého množství účastníků na akci, což ztěžuje jejich práci i ohrožuje výslednou akci. Svůj způsob si tedy musí postupně najít každá knihovna. Rozhodně doporučujeme limitovat účast na akcích, pokud je to možné. Ideální je skupina do 15 dětí (s 15 rodiči už je to 30 lidí!). Naopak zdánlivě nízký počet účastníků (3–5) umožňuje akci ideálně „prožít“, věnovat se i individuálně jednotlivým dětem a rodičům, více prezentovat knihy i služby knihovny, lépe plnit cíl akce i projektu. Inu, jako v mnoha jiných věcech – méně bývá více... Vždy zvažte své prostorové i pracovní kapacity, formu a metodiku konkrétního programu.

Jak a jaký program připravit?

Tady se omezíme na konstatování, že inspiraci přinášejí právě naše metodické příručky, ať už v úvodních kapitolách (trocha dobré teorie), nebo především samotnými scénáři programů, jichž je už zveřejněno více než osm desítek. Další inspiraci získáte jednak na našich vzdělávacích akcích, ale také např. ze zkušeností zapojených knihoven v blízkém okolí. Mohla by pomoci výměna zkušeností v rámci regionálního klubka Klubu dětských knihoven SKIP či nabídka podobného inspiračního setkání zapojených knihoven ze strany pověřené knihovny... Připomínáme, že **základem všech programů by měla být podpora čtenářství a čtenářské (pre)gramotnosti**. Program může být vhodně doplněn besedou s pediatrem, logopedem, fyzioterapeutem či dalšími specialisty. Nezapomínejme však, že nejen posláním a cíl projektu, ale i naše expertní(!) služby a přínos jsou právě v podpoře čtenářství. Důležité je obklopit rodiče i děti ukázkami kvalitních dětských knih a publikací pro rodiče a nechat dostatek času právě na jejich prohlížení a výběr. Zároveň je vždy třeba mít čas na to zásadní: na individuální komunikaci s rodinou, a tedy na budování vzájemného vztahu.

Při každé akci je třeba si znovu uvědomit, že cílovou skupinou jsou, jak je řečeno výše, **nejen děti**, ale i jejich **rodiče**. Nejde tedy jen o program pro děti, vždy je třeba **myslet i na to, co chceme sdělit rodičům**. Zásadní sdělení by mělo být: vyhradte si co nejvíce času na své děti, povídejte si s nimi, odložte mobily, jste-li s dětmi

(a elektronická zařízení dětem nedávejte do ruky předčasně, nic nezmeškají), zpívejte, říkejte říkadla, ukazujte obrázky, nápisy na ulicích, čtete jim! Učíte je tak mluvit, chápat a – ačkoliv se to nezdá – i číst. S tím vším vám pomůže kniha a my vám nabízíme ukázkou/cestu, jak to dělat, aby to bavilo děti i vás. Se vším vám ochotně pomůžeme prostřednictvím našich služeb, vstřícných pracovníků a bezpečného, příjemného prostředí. A také: nejste v tom sami – **zprostředkováváme vám setkání a sdílení zkušeností, zážitků i problémů s ostatními rodiči.**

Předchozí větou upozorňujeme ještě na jeden velice důležitý rozměr projektu, a tím je možnost **postupného budování komunity** (klubu či „klubíku“, kroužku, skupiny) rodičů a dětí z projektu. Projekt má v tomto smyslu opravdu velký potenciál, dokáže oživit komunitu obce. Může pomoci navázat nejen vzájemné vztahy mezi mladými rodinami v obci, ale také iniciovat širší a trvalejší komunitní vazby i vztah k místu (a knihovně). Na propojení rodin s malými dětmi a knihovny mohou navazovat nové aktivity v místě, zapojování dalších generací, spolupráce s místními partnery atp.

Jak připravit dětský koutek?

Není třeba se toho obávat. Zpočátku stačí např. jen rozložená deka v půjčovně anebo polštářky, aby bylo kde sedět/ležet/lézt. Doporučujeme udržovat tento dětský koutek v čistotě. Všechno ostatní lze postupně zlepšovat a doplňovat, např. přebalovací pult, koutek ke kojení, speciální odpadkový koš na pleny, možnost ohřátí láhve s mlékem, event. občerstvení pro rodiče (čaj, káva), vhodné knihy pro děti, didaktické pomůcky, hračky (viz naše semináře). Vzpomeňte si, co jste jako matky nebo tátové potřebovali, nebo se zeptejte svých rodičů, co by potřebovali, aby se s dětmi cítili dobře... Obvykle je to mnohem jednodušší, než si myslíme. Navíc máme řadu dokladů o tom, že při velké návštěvnosti a zájmu rodičů postupně pozitivně reaguje i zřizovatel a každoročně na to či ono přidá nějaké finance. Celkově však lze konstatovat, že dobrá vůle a vstřícnost personálu je víc než jakékoliv supervybavení.

Co a jak doplnit do knižního fondu?

Budujte postupně „speciální“ fond pro děti ve věku 0–3 roky a 3–6 let a také pro rodiče. Nejlepší pomůckou i pro knihovny jsou např. právě pravidelně inovované seznamy vhodné literatury, které jsou součástí motivačních sad. Více s problematikou může

pomoci také pověřená knihovna a dále naše metodické příručky i některé vzdělávací akce. A ještě jednou připomínáme i možnosti využívání výměnných fondů, MVS apod.

Pokud jsme na předchozích stránkách ještě stále neodpověděli na všechny vaše otázky k projektu, znovu doporučujeme: obraťte se na nás! Na webové stránce: <https://www.sknizkoudozivota.cz/kontakt/> najdete potřebné kontakty. Rádi vám s čímkoliv pomůžeme.

Proč to všechno děláme?

Výsledky zahraničních výzkumů dokazují (a věříme, že i výsledky našeho prvního průzkumu, který proběhl v roce 2025, potvrdí), že děti, které procházejí tímto či obdobnými projekty, u nichž je pěstována (před)čtenářská gramotnost, jsou lépe připraveny na školu, mají lépe rozvinuté jazykové a další dovednosti (např. větší schopnost soustředění), že společné čtení pomáhá i dětem se specifickými potřebami, že jím sílí vzájemná vazba mezi rodičem a dítětem, že je uklidňující aktivitou. Je také zřejmé, že rodiče v projektu získávají větší sebedůvěru, lepší znalosti a dovednosti i vlastní čtenářskou gramotnost, čtou a s chutí sdílejí knížky se svými dětmi (čtou denně, o knížkách si s dětmi povídají...), že se také vytváří vazba mezi rodinami a knihovnou (rodiče se snaží získávat informace o vývoji dítěte, vhodných knížkách a aktivitách apod.) a v neposlední řadě se také posilují i vazby mezi účastníky projektu v rámci komunity. To vše nás přesvědčuje, že projekt, a tudíž i naše práce jsou smysluplné, důležité a přínosné pro celou společnost. Jsme rádi, že do toho jdeme společně!

Zlata Houšková

Přehled vydaných metodických příruček

HOUŠKOVÁ, Zlata a LAUFKOVÁ, Veronika. *Jak na projekt S knížkou do života (Bookstart): metodická příručka*. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2018. 47 stran. ISBN 978-80-7050-703-2.

POŽIVILOVÁ, Markéta. *Nápady, náměty a scénáře na setkání rodičů a nejmenších čtenářů v knihovnách: S knížkou do života – Bookstart*. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2019. 71 stran. ISBN 978-80-7050-717-9.

LAUFKOVÁ, Veronika a kol. *Projekt S knížkou do života a čtenářská gramotnost: metodická příručka pro práci knihoven s dětmi ve věku 3–6 let*. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2020. 91 stran. ISBN 978-80-7050-732-2.

HLAVINKOVÁ, Alena; RUPCOVÁ, Marie a VÁLKOVÁ, Jarmila. *Projekt S knížkou do života (Bookstart) a logopedická prevence: metodická příručka pro práci knihoven*. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2021. 91 stran. ISBN 978-80-7050-752-0.

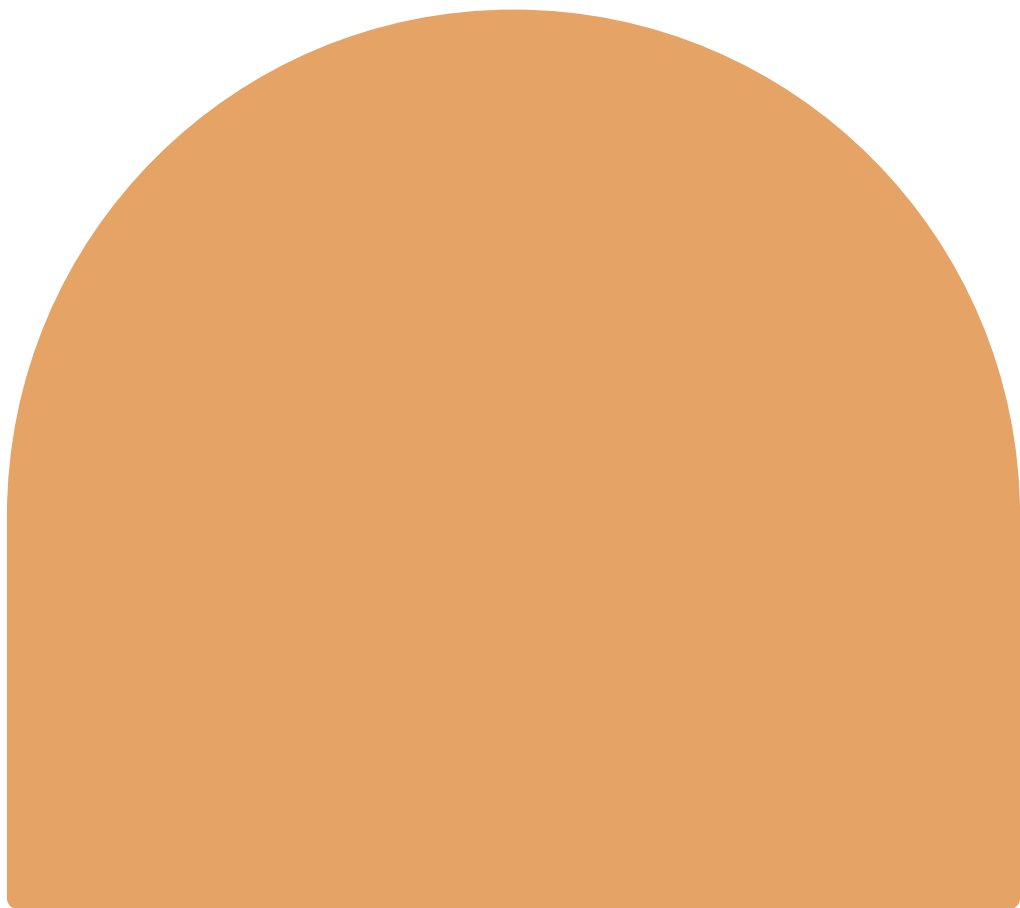
HOUŠKOVÁ, Zlata a kol. *S knížkou do života (Bookstart): jak opravdu vstoupit S knížkou do života: metodická příručka pro práci knihoven s rodiči a dětmi v novorozeneckém a kojeneckém věku*. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2022. 54 stran. ISBN 978-80-7050-770-4.

HOCHMANOVÁ, Zdeňka a kol. *Rok S knížkou do života (Bookstart): praktické scénáře podle knižních příběhů: metodická příručka pro práci knihoven s rodiči a dětmi*. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2023. 71 stran. ISBN 978-80-7050-795-7

MERTIN, Václav; JANDÍKOVÁ, Barbora a kol. *S pohádkou do života: scénáře podle známých pohádek: metodická příručka pro práci knihoven s rodiči a dětmi: projekt S knížkou do života (Bookstart)*. 1. vydání. Praha: Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut, 2024. 153 stran. ISBN 978-80-7050-817-6.

**Scénáře podle nových
autorských knih pro děti**

Ať žije královna!

Autor programu

Markéta Poživilová, Zdeňka Hochmanová, Knihovna města Hradce Králové

Délka trvání programu

35 minut

Věková skupina

2 roky+

Cíl: společné setkávání, dítě získá pozitivní vztah ke knihám a přírodě, naslouchá čtenému a mluvenému slovu, pracuje ve skupině i samostatně, setká se s tématem přírody, koloběhu v přírodě, procvičí si hrubou i jemnou motoriku

Pomůcky

kniha Ať žije královna! (a další, viz Použitá literatura, informační zdroje, prameny), kostým – celý černý, tykadlová čelenka, na zadku uvázán černý balónek, koruna, korunovační klenoty, plášť, texty s básničkou a písničkou, Orffovy nástroje + nástroj pro lektora, mraveniště s lepícími páskami a přírodninami z kartonové krabice, papíroví mravenci, přírodní materiál v košících, provázek, prolézací tunel, předkreslená mraveniště, prstové barvy, značka STOP, nakopírované vývojové fáze mravenců, zvuky lesa – přehrávač, reproduktor

Program

● Přivítání (rituál) písničkou:

Ahoj, ahoj, tak už jsme se sešli,
ahoj, ahoj, tak už jsme všichni tu.
Taky Barča (*jméno maskota*) je tu, ahoj,
taky... (*jméno lektora*) je tu, ahoj,
taky holčičky jsou tu, ahoj,
taky chlapečci jsou tu, ahoj,
taky maminky (*tatínkové, babičky, dědečkové*) jsou tu, ahoj.
Ahoj, ahoj, tak už jsme se sešli,
ahoj, ahoj, tak už jsme všichni tu.

- Evokace: Děti přivítá první mravenec (M1), vyprávíme si s dětmi o lese, mravenec je v lese vítá. Tuto scénu stále ruší druhý mravenec (M2), který kolem zběsile pobíhá, poletuje, něco hledá, sbírá, přeskakuje.
 - M1: vezme značku – stopku – a zastaví ho, aby na chvíli zpomalil a povyprávěl dětem něco o mraveništi
 - M2: začne zrychleně drmolit, hrozně rychle gestikuluje, je celý zrychlený
 - M1: „Děti, co budeme dělat? Musíme ho zklidnit. Pojďme mu zazpívat ukolébavku!“
- Písnička s doprovodem: Mravenčí ukolébavka. Dětem rozdáme Orffovy nástroje, mohou nás doprovodit.

Slunce šlo spát
za hromádku klád,
na nebi hvězdy klíčí.
Už nepracuj, mravenečku můj,
schovej se do jehličí.

Máš nožičky uběhané,
den byl tak těžký.
Pojď, lůžko máš odestlané
v plátku od macešky.

Zdroj: Svěrák, Z.: Dětem, viz Použitá literatura, informační zdroje, prameny

- **Aktivita – M2:** Mravenec je zklidněný a začne dětem vyprávět o lese, co tam všechno je, ukazuje přírodniny, jak voní, jak vypadají, k čemu se používají. Rozdá dětem přírodniny, ty zkoumají strukturu, vůni, tvar i zvuk (*u listí šustí společně*). Pokračujeme s dětmi se zvuky lesa – fouká vítr, šustí listí.
- **Aktivita:** Posloucháme zvuky zvířat z CD nebo Youtube, děti hádají, napodobují zvířata, která slyší.

Pokračujeme ve vyprávění, máme připravené obrázky z knihy o vývojových fázích mravence (*vajíčko, larva, kukla, mravenec*) a též zajímavost, že každý mravenec má v mraveništi svou roli: lovci, strážci, chůvy.

„A copak dělají třeba chůvy? Pečují o malé larvičky.“

- **Básnička s pohybem:** Naučíme se básničku o mravenci a doprovodíme ji pohybem. Rodiče lechtavým mazlícím pohybem doprovázejí báseň.

Mraveneček utíká třikrát kolem pupíka,
potom začne potichu pochodovat po břichu,
šine si to pomalinku přes bradu a přes pusinku,
z nosu koukne do očí, na čele se zatočí

a pak s hejnem bělásků
běží tančit do vlásků.

Zdroj: Křivánek, R.: Uspávačky skřítků Zamhouřílka, viz Použitá literatura, informační zdroje, prameny

Každý verš nejprve předříká lektor, následně rodiče s dětmi opakují. Při druhém opakování provádějí rodiče u dětí pohyb dle básničky.

Nezapomeneme dětem vysvětlit nová neznámá slova, pokud se v básničce objeví.

Je vhodné mít text básničky napsaný na tabuli nebo na čtvrtce velkým tiskacím písmem, aby na něj rodiče viděli.

M2 zmíní, že zapomněl ještě na nejdůležitější roli v mraveništi, a tou je královna.

M1 si moc přeje být královna. Uděláme rituál korunovace (*doptáváme se, co má mít královna?*). Dáme plášť, korunovační klenoty a všichni volají: Ať žije královna! Nová královna se raduje.

- Aktivita: Královna potřebuje pomocníky, se kterými odletí do nového mraveniště. Děti hledají poschovávané papírové (*případně laminované nebo plastové*) mravence a nosí je a lepí na mraveniště (*na kartonu připravené cestičky z oboustranně lepicí pásky, kolem přírodniny, jehličí – viz obr.*).
- Volná hra: Nyní má královna nové mraveniště, nové pomocníky. Rozdělíme děti do tří skupin. Přeneseme mraveniště na místo, kde jsme si vytyčili základnu a předem na zem nakreslili tři cestičky, případně položili pokroucené provázky vedoucí od základny s materiálem k mraveništi. Každá základna je jinde, někde může být na cestě např. prolézací tunel. Na začátku cestiček jsou v košíku materiály (*šišky, jídlo, klacíky*). Děti nosí jednotlivé materiály z košíků do košíků v mraveništi a musí kopírovat cestičku.
- Tvoření: Na bílý papír je předkreslené mraveniště, děti prstovými barvami dělají obtisky prstů jako mravence.
- Reflexe/závěr: opakování zvuků lesa a lesních zvířat, připomenutí básničky a písničky, texty básničky a písničky s omalovánkou na dané téma a pozvánkou na příští setkání volně k rozebrání rodičům
- Rituál rozloučení básničkou:

Bylo nám tu spolu prima,
rád tady byl každý z nás.
My vám teď už zamáváme,
sejdeme se příště zas.

Použitá literatura, informační zdroje, prameny:

KRÁL, Robin. *Ať žije královna!* Ilustroval Barbora BURIANOVÁ. Dveře do světa příběhů. Praha: Knižní stezka k dětem, 2024. 68 nečíslovaných stran. ISBN 978-80-11-04496-1.

HOWARD, Jules. *Pilný jako hmyz: poznej hmyz, který čistí, krmí a ochraňuje svět.* Ilustrovala Gosia HERBA, přeložil Martin HORA. Drobek. Praha: Dobrovský, 2024. ISBN 978-80-277-4216-5.

KŘIVÁNEK, Rostislav. *Uspávačky skřítky Zamhouřílka. Mravenčení na dobrou noc* [online]. Facebook, 15. 1. 2015 [cit. 8. 9. 2025]. Fotografie s textem. Dostupné z: <https://www.facebook.com/Zamhourilek/photos/pb.100064644343326.-2207520000/453131298167487/?type=3>

LUČENKO, Ksenija Valer'jevna. *Já mravenec.* Ilustroval Andrej POPOV, přeložil Jan VESELÝ. V Praze: Fragment, 2016. 31 stran. ISBN 9788025329689.

SVĚRÁK, Zdeněk a UHLÍŘ, Jaroslav. *Dětem.* Ilustrovala Vlasta BARÁNKOVÁ. Praha: Fragment, 2013. 349 stran. ISBN 978-80-253-1949-9.

Zvuky lesa, např.:

Sólisté a sbory lužního lesa. Diriguje Jiří PECHA; nahrávky a text Miroslav ŠEBELA. Brno: Moravské zemské muzeum, c2005. 1 CD.

LESNÍ ZVÍŘÁTKA – video a zvuky lesních zvířat pro MŠ. [online]. 28. 5. 2025. Dostupné z: <https://www.youtube.com/watch?v=cZvf-3GWH54A>

Autor programu

Jana Roškotová, Městská knihovna Sedlčany

Délka programu

45 minut

Věková skupina

3–6 let

Cíl: děti umí pracovat se strachem, umí rozlišit dobro a zlo; lekce naplňuje komunikativní a sociální kompetence, kompetence k řešení problémů

Pomůcky

zvoneček, světélko na baterku, ozvučná dřívka, hrnec s vařečkou, polštářek, maňásci (*kocour, medvěd, sova, veverka*)

Osnova podle E-U-R:

- Hra v roli: dramatizace nočního lesa
- Četba a vyprávění z knihy
 - kocourek a světýlko
 - setkání se sovím dědečkem
 - setkání s vrabčáky
 - setkání s veverčákem
 - setkání s mývalem
 - setkání se sobem
 - závěrečné čtení
- Reflexe

Program:

- Evokace: narativní pantomima, hra v roli:

Lektor vyťukává ozvučnými dřívky rytmus pro chůzi lesem a vypráví: „Byl jednou jeden hustý les. Les byl plný zvířet. Proměňte se na nějaké zvířet v lese“ (*děti představují zvířata vestoje, nechodí po čtyřech*).

„Zvířata, která bydlela v lese, se musela protáhnout mezi hus-
tými stromy, vyhýbala se větvím. Zvířata přeskakovala přes
pařezy a přes kořeny. Zvířata chodila za sebou po vyšlapaných
cestičkách.“

Na silné ťuknutí lektora se děti zastaví!

Ťuk – v lese spí králíci (*děti se promění v králíky a zkusí napodobit
králíčí chrápání*).

Chodíme v prostoru, lektor dřívky udává rychlost chůze.

Ťuk – v lese houká sova (*děti se promění v sovy, poletují a houkají*).

Chodíme v prostoru, lektor dřívky udává rychlost chůze.

Ťuk – v lese spí medvěd (*děti se promění na medvědy, napodobují
medvědí chrápání*).

Chodíme v prostoru, lektor dřívky udává rychlost chůze.

Ťuk – v lese spí kocourek (*děti se promění v kocoury a napodobují
kocouří chrápání*).

- **Uvědomění:** Lektor čte a vypráví příběh s pomocí maňásků
(*kniha nemá číslování, orientujeme se podle ilustrací*). Děti sedí
v kruhu na podsedácích. Uprostřed je polštářek s maňáskem
kocourka, který spí.

Kocourek a světýlko

Lektor: „Stalo se to jednou pozdě v noci na samém konci podzi-
mu. Kocouří domeček byl blízko lesa, v domečku bydlela kocouří
rodina.“ Lektor se ptá: „Kdo mohl být součástí rodiny?“ (*kocouří
táta, máma, bráška, sestřička...*)

Lektor vypráví: „U lesa byl domeček a v tom domečku spal
kocourek Chloupek, lépe řečeno, měl spát, ale nespál, neustále
se převaloval a ne a ne usnout.“

Chloupek: „Nějak nemohu usnout, převaluji se z boku na bok
a spánek nepřichází. Měl bych se podívat z okna, les už určitě

spí. Venku je tma a já se tmy moc bojím. Ale co to vidím v dálce?
Jé, to je krása, já vidím u lesa nějaké světýlko. To bude asi veselé
světýlko, zdá se mi, že poskakuje. Měl bych se za tím svítícím
zázrakem podívat. Mamince napíšu vzkaz, aby se o mě nebála.“

*Uprostřed kruhu je papír A3, na ten každé dítě napíše vzkaz pro
maminku, někdo něco namaluje – srdíčko, vlnovku, někdo se umí
podepsat... apod. Lektor se ptá dětí, co napsaly.*

Lektor vypráví: „Kocourek se vypravil do lesa, bál se tmy. Aby se
mu lépe šlo, odříkával si svou básničku. Naučíme se s Chloupek-
kem básničku, která nás na Chloupkově cestě bude provázet.“

~JÁ MALÝ CHLOUPEČEK~
text: autorka programu

Já malý Chloupeček
opustil jsem domeček,
tmavým lesem řápu sám,
veliký strach ze tmy mám.
Za veselým světýlkem
lesem spolu s dětmi jdeme.

Setkání se sovím dědečkem

Lektor vypráví: „Kocourek šel dál lesem a najednou mu spadla na hlavu knížka.“

Soví dědeček: „Promiň, Chloupku, četl jsem si a najednou mi knížka vyklouzla a spadla na zem. V knížce byla moc pěkná básnička s pohybem pro naši malou sovičku. Pojď si se mnou zacvičit.“

● Říkadlo s pohybem:

Vyklubala se z vajíčka
*(sedíme v dřepu, držíme si pevně kolena,
hlava je schovaná mezi pažemi)*
malinkatá sovička.
Jen co očka otevřela,
(ruce máme v pěst, otevíráme a zavíráme pěst – mrkání)
hned mamince pověděla,
až vyrostu a budu velkou,
(pomalu si stoupáme a protahujeme se)
chtěla bych být učitelkou
(ukazujeme prstem).

Zdroj: Černá, K., Janíčková, P.: Říkaný ze školky: pro kluky a pro holky, viz Použitá literatura, informační zdroje, prameny

Chloupek: „Hezky se mi tu s tebou cvičí, ale nevíš náhodou o světýlku? Viděl jsem ho oknem pokojíčku a krásně svítilo. Nemůžu ho najít.“

Soví dědeček: „O světýlku nevím, ale vím, že v lese bydlí zlý medvěd. Dej si na něj pozor. Tak ahoj.“

Lektor vypráví: „Kocourek šel dál lesem, trochu se bál a do kroku si odříkával básničku.“

Já malý Chloupeček,
opustil jsem domeček...

Setkání s vrabčáky

Lektor vypráví: „Chloupek šel, šel a šel a najednou uslyšel nějaký křik, vrabčáci se spolu prali.“

Hra v roli: děti si dají ruce v bok a poskakují na jedné noze jako vrabci do rytmu básničky.

Típ, típ, típ,
vrabec vrabce štíp,
poprali se na keříčku,
vytrhli si po peříčku.
Típ, típ, típ,
vrabec vrabce štíp.

Zdroj: Hostáň, J.: Švitořilky, viz Použitá literatura, informační zdroje, prameny

„Všude bylo plno peříček.“ *Lektor rozhazuje peříčka a děti zkouší do peříček foukat.*

Lektor vypráví: „Než se Chloupek zeptal, jestli vrabci neviděli světýlko, byli už pryč. Unavený si sedl na pařez.“

Setkání s veverčákem

Maňásek veverčák: „Kdo mě to tu budí, kdo mi tu boří můj domeček z šišek? Navíc neumí ani pozdravit. Co? Ty neumíš zdravit? Jak se jmenuješ?“

Chloupek: „Dobrý den, já se jmenuji Chloupek a hledám v lese světýlko.“

Veverčák. „Tak to bylo lepší! A co vy, děti, umíte zdravit?“

Chloupek: „Děti, řekněte každý po kruhu panu veverčákovi ,dobrý den‘ a představte se.“ *Veverčák děti obejde a děti se představují.*

Veverčák děti pochválí a ptá se: „Děti, co že to Chloupek hledá?“
Děti odpovídají.

Veverčák: „Tak o světýlku nic nevím, ale vím, že v lese bydlí zlý medvěd, každý se ho bojí, dej si na něj pozor. A nezapomeň zdravit!“

Lektor vypráví: „Chloupek se vydal dál, bál se, do rytmu si říkal básničku.“

Já malý Chloupeček,
opustil jsem domeček...

Setkání s mývalem

Lektor vypráví: „Chloupek šel lesem a došel na mýtinu k malé studánce, už z dálky slyšel nějaké cákání a mlaskání.“ Ukáže

obrázek mývala z knihy a ptá se: „Co to bylo? Kdo se umýval u studánky?“ *Děti necháme hádat.*

Chloupek uměl zdravít, a tak pozdravil: „Dobrý den, pane mývale. Já se jmenuji kocourek Chloupek.“

Maňásek mýval: „Dobrý den, kocourku, a dobrý den, děti. Pojdte ke mně na návštěvu, zrovna vařím polévku. Určitě vám po takové cestě vyhládlo.“ *Děti sedí v kruhu, uprostřed je hrnec a v něm vařečka; kdo ví, co se dává do polévky, řekne a zamíchá měchačkou.*

Lektor se ptá děti: „Jakou polévku máte nejraději?“ *Děti odpovídají.*

Lektor vypráví: „Chloupek poděkuje za polévku a ptá se mývala, zda neví něco o světýlku, ale kde je mýval? Asi někde něco umývá. Chloupek jde lesem dál, bojí se a zpívá si písničku.“

Já malý Chloupeček,
opustil jsem domeček...

Setkání se sobem

Lektor vypráví: „Chloupek šel lesem a najednou u cesty stojí sob.“

Maňásek sob: „A hele, kočička mládě?“

Chloupek pěkně pozdraví: „Dobrý den, pane sobe, já se jmenuji Chloupek a hledám světýlko.“

Maňásek sob: „Já se jmenuji sob, o světýlku nic nevím, ale dovol, abych tě pozval k nám na posvícení, najíš se, posilíš a pak půjdeš dál.“

Lektor ukazuje ilustrace sobí hostiny z knihy. Děti si vezmou ozvučná dřívka a společně si zazpíváme písničky To je zlaté posvícení, Kalamajka mik, mik, mik, Pec nám spadla. Ozvučná dřívka vrátíme zpět do ošatky a každý řekne, co si dal u soba dobrého jako hlavní chod. Může říci to, co má nejraději k jídlu (knedlíky s borůvkami, svíčkovou, řízek, špagety apod.).

Chloupek: „Děkuji ti, sobe, ale já musím za světýlkem.“

Maňásek sob: „Hlavně si dej pozor na zlého medvěda, všichni se ho bojí.“

Lektor vypráví: „Chloupek jde lesem s básničkou.“

Já malý Chloupeček,
opustil jsem domeček...

Setkání s medvědem

Lektor: „Najednou začalo pršet.“

Lektor si s dětmi hraje na déšť, tuká prsty a dlaněmi do podlahy. Nejprve mrholí, poté déšť zesiluje, až přejde v silný liják a průtrž mračen. Tleskání – blesk, dupání – hromy, opakujeme.

Lektor vypráví: „Kocourek se schoulil pod hustý keř, ale už byl celý promočený a byla mu zima. Najednou před sebou uviděl velkého medvěda a začal se bát.“

Maňásek medvěd: „A jeida, kde ses tu, kocourku, vzal, vždyť ty jsi celý promočený, určitě je ti zima. A co děláš tady v lese v noci sám?“

Chloupek: „Dobrý den, pane medvěde, já se jmenuji Chloupek a hledám v lese světýlko a teď jsem promokl a je mi zima.“

Maňásek medvěd: „Neboj se, Chloupku, můžeš se u mě doma ohřát a usušit.“

Kocourek: „Medvěde, ty nejsi zlý? Všichni o tobě mluví jako o velkém medvědovi a všichni se tě bojí.“

Maňásek medvěd: „Ne, ne, já nejsem zlý, neboj se, šel jsem sbírat listí, šiju si peřinu na zimu, ale začalo pršet. Pojď ke mně, ohřeješ se a já tě ráno doprovodím domů.“

● Závěrečné čtení:

Lektor: „Když nasbírali plný košík listí, zamířili k medvědovu domku...“ *Doplňující ukázka ilustrací z knihy.*

Lektor vypráví: „Když Chloupek usínal, uviděl u stropu zavěšené světýlko. Jé, takže to krásné světýlko patří medvědovi. Chloupek byl velmi šťastný, protože našel veselé světýlko a také přítele.“

● Reflexe:

Děti i lektor sedí v kruhu, uprostřed kruhu je rozsvícené světélko. Ten, kdo bude chtít odpovědět na otázku, vezme si světélko do ruky.

Závěrečné otázky k příběhu:

- Hledali jste někdy něco?
- Našli jste to?
- Byl jsi někdy sám venku?
- Mohou chodit děti samy bez dovolení ven?
- Co se vám na příběhu líbilo?
- Co se vám nelíbilo?

V reflexi by od lektora mělo zaznít, že když jdu ven, měl bych o tom nejdříve říct někomu dospělému!

Použitá literatura, informační zdroje, prameny:

ČCHE, Jondžu. *Cesta kocoura Chloupka*. Brno: Host, 2024. 168 ne-
číslovaných stran. ISBN 978-80-275-2055-8.

ČERNÁ, Klára; HRDLÍČKOVÁ, Hana a JANÍČKOVÁ, Pavlína. *Říkanky ze školky: pro kluky a pro holky*. Ilustroval Miroslav RŮŽEK. Brno: Edika, 2018. 96 stran. ISBN 978-80-266-1341-1.

HOSTÁŇ, Jan. *Švitořilky*. Ilustroval Ondřej SEKORA. 2. vydání. Praha: Albatros, 1972. 52 stran. *Poznámka: Vydání z roku 1962 je případně v digitální knihovně MZK.*

Autor programu

Nikola Redererová, Knihovna města Hradce Králové

Délka programu

30–40 minut

Věková skupina

2–3 roky, 3–6 let

Cíl: práce s emocemi, rozvoj komunikace, procvičování jemné motoriky; dítě získá pozitivní vztah ke knihám a příběhům a ujištění, že pohádka může být zábavná; rodiče získávají podněty, tipy a návody na práci s knihou a společnou četbu s dítětem

Pomůcky

Pro starší děti: bílé papíry ve tvaru čtverce na stavbu klasické lodičky, nůžky (*možnost si papír samostatně oříznout do tvaru čtverce*), pastelky, obyčejné tužky, ofoceně obrázky Hromtrola (*nemusí být všechny – jen ty, které vyjadřují emoce a jsou pro příběh důležité*), připravené obrázky: jablko, červ, loď, domeček, sluníčko, luční květiny, potůček, blesky, myš, pták, ježek, hvězdy; tabule (*nástěnka*), na kterou se tyto obrázky připnou.

Pro menší děti: šablony Hromtrola, nůžky, obyčejné tužky, pastelky, příp. fixy, velký papír (*nejlépe A3, A2*) k nalepení trolů.

Program

- Evokace/úvod „Už se vám někdy stalo, že jste byli rozzlobení? Rádi se zlobíte? Už jste se někdy vztekali, že se vám něco ne-dařilo?“

Povyprávět si s dětmi, co je rozčílí a co je naopak uklidní, co jim dělá radost. Poukázat, že každý jsme jiný a každému dělá radost něco jiného a každého rozzlobí něco jiného.

„My si dnes přečteme o jednom trolovi, který rozzlobený byl.“

- **Aktivita:** Před samotnou četbou upozornit děti, že se v příběhu budou objevovat slova, jejichž obrázky jsou vystavené na tabuli, a kdykoliv v příběhu toto slovo uslyší, musí tlesknout (*zakukat, ukázat...*).

Samotné čtení příběhu je postavené na průběžné komunikaci s dětmi. Hned na začátku si přezkoušíme děti na znalost stran – levá, pravá. Během příběhu si s dětmi povídáme o tom, co vidí na obrázku.

Trol si chce postavit domeček. „Z čeho by mohl takový domeček být?“ Vyjmenovat materiály – dřevo, cihly, beton, hřebíky, náter, barvy, okna – sklo...

„Je jednoduché postavit dům?“

Když se něco nepovede, co uděláme? Zkusíme to znova, nebo se budeme rozčilovat a raději odejdeme?“

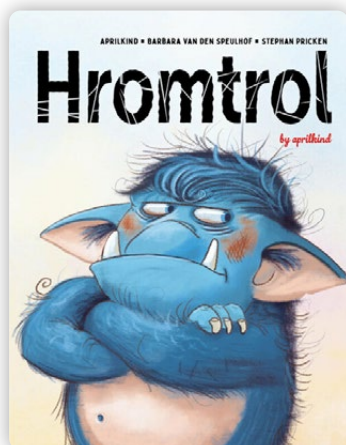
V jedné fázi trol dupe. „Umíte, děti, dupat? Pořádně zadupejte!“

Čteme a dále komunikujeme s dětmi, doptáváme se, co je špatně, jak by situaci řešily ony.

Trol narazí na kámen a ten se neuhne, trol do něj kopne. „Co se stane, když kopneme do velkého kamene?“

Kamarádi už mají trola dost a raději jdou od něj pryč. „Myslíte, že by byla možnost, jak si kamarády udobřit? Co by podle vás měl trol udělat?“

Trol se umoudří, vychladne a sestaví lodičku z papíru, na kterou napíše vzkaz OMLOUVÁM SE (*to dětem zatím neprozradíme*) a pošle ji po řece kamarádům. Ještě jednou se jim nahlas omluví a oni ho bez okolků přijmou zpět.

Společně pak postaví domeček. Když se dokážou společně domluvit, věci mohou být najednou snazší. Komunikace je klíč.

Ptáme se dětí: „Co mohl trol na lodičku napsat?“

V závěru si povídáme s dětmi, že je běžné, že se nám něco nedaří a že jsme někdy naštvaní, ale že každá situace má své východisko. Vždy je příležitost se omluvit a se situací naložit jinak, lépe. Všichni máme právo chybovat a z těchto chyb se učit. I kamarádi, pokud jsou to opravdu dobří kamarádi, to nakonec pochopí, když se k nim zachováme slušně.

- Tvoření: Se staršími dětmi zkusíme vyrobit lodičky z papíru. Na tu mohou s pomocí dospělého napsat vzkaz, nebo se podepsat.

Menší děti dostanou šablonu dvou Hromtrolů, kterou si obkreslí a vybarví. Podle emocí si dokreslí trola s úsměvem (*jednoduše pusinka nahoru*) nebo zamračeného (*obočí, pusinka dolů*). Za pomoci dospělého vystříhnou (*mohou dostat nakopírované, vystřižené, záleží na vás*) oba troly, které si nalepí na připravené vyznačené puntíky (*na protilehlé strany papíru*). Vlevo bude zamračený trol, od něj povede vytečkovaná klikatá čára (*připravíme*) směrem k usměvavému trolovi. Děti plynulým pohybem čárky pospojují a pohyb opakují – cvičí si tím grafomotoriku. Zároveň si znázorní cestu od naštvaného trola k veselému trolovi.

- Reflexe/závěr: reflexe probíhá během čtení příběhu

Osobní komentář:

Na Hromtrola děti velice dobře reagují. Rády sdílejí své zkušenosti a přemýšlejí, jak by se mohly zachovat. Většinou vědí, že by měla následovat omluva. Zaujme je kresba trola, takže ho chtějí kreslit i bez šablony. Díky obrázkům slov, která se objevují v příběhu, dávají pozor. Je to veskrze vtipný příběh, hodně zde záleží na tom, jak se čte. Důležitá je intonace a trošku „přehrávat“.

Použitá literatura, informační zdroje, prameny:

SPEULHOF, Barbara van den: *Hromtrol*. Ilustroval Stephan PRICKEN, přeložila Romana HÁJKOVÁ. Drobek. Praha: Dobrovský, 2025. ISBN 978-80-277-2395-9.

Jak si vypěstovat jednorožce

Autor programu

Zdeňka Hochmanová, Markéta Poživilová,
Petra Ornstová, Knihovna města Hradce Králové

Délka programu

45 minut

Věková skupina

2 roky +

Cíl: společné setkávání, dítě získá pozitivní vztah ke knihám, naslouchá čtenému a mluvenému slovu, respektuje názor druhého, pracuje ve skupině i samostatně

Pomůcky

knížka, zahradnické nářadí, květináč, konev, rozprašovač, velký obrys jednorožce, proužky krepového papíru, víčka z plastových lahví, krabice s barevnými otvory, bublifuk, lepidla

Program

- Přivítání (rituál) písničkou, v ruce držíme maskota, případně můžeme doprovodit hrou na kytaru, ukulele...

Ahoj, ahoj, tak už jsme se sešli,
ahoj, ahoj, tak už jsme všichni tu.
Taky Barča (*jméno maskota*) je tu, ahoj,
taky... (*jméno lektora*) je tu, ahoj,
taky holčičky jsou tu, ahoj,
taky chlapečci jsou tu, ahoj,
taky maminky (*tatínkové, babičky, dědečkové*) jsou tu, ahoj.
Ahoj, ahoj, tak už jsme se sešli,
ahoj, ahoj, tak už jsme všichni tu.

Pokud máme malou skupinku dětí, můžeme pozdravit každé zvlášť s uvedením jeho jména. Děti si mohou maskota pohladit.

- Evokace: Povídání s dětmi o tom, co by si přály za domácího mazlíčka; jeden lektor přichází v kostýmu jednorožce (*nafukovací kruh*)

Povídání o jednorožcích, jací jsou, co dokážou. Ukážeme o nich novou knihu Jak si vypěstovat jednorožce. Představíme ji a prozradíme dětem pár informací, které jsme se dočetli. Jednorožci umí dělat bubliny (*použijeme žvýkačku nebo bublifuk*). A mají rádi děti, tak bychom si mohli podle návodu jednoho jednorožce zkusit „vypěstovat“.

- Aktivita: K pěstování bude potřeba náradí. Ukazujeme reálné předměty (*rýč, lopata, hrábě*) a následně vyzveme děti, aby nám pomohly roztrdit dvojice obrázků s náradím.
- Písnička s pohybem: Aby nám šla práce lépe od ruky, zazpíváme si písničku Šel zahradník do zahrady (*lidová*).
- Aktivita: Jednorožci jsou hodně barevní, a tak poprosíme děti, aby roztrdily „semínka“ (*plastová víčka*) podle barev a vhodily je do barevně rozlišených otvorů v krabici.

Připravíme si velký květináč, kam nasypeme roztrádná barevná víčka a různobarevné koule, kdy si ještě barvy zopakujeme. Následně květináč zalijeme nebo alespoň pokropíme vodou.

- **Básnička** – pro „lepší kvetení“. Děti musí semínkům říci básničku
Haló, všichni vstávejte

Haló, všichni vstávejte,
jaro opět vítejte.
Celou zimu jste jen spali,
protáhněte všechny svaly.
Raz a dva a levá pravá
rozcvička je vždycky zdravá.
Tak už všichni vstávejte,
jaro opět vítejte.

Zdroj: Doležalová, H.: Jarní budíček, viz Použitá literatura, informační zdroje, prameny

Každý verš nejprve předříká lektor, následně rodiče s dětmi opakují. Pro udržení správného a společného rytmu plácáme rukama do stehů. Básničku vždy nejméně dvakrát zopakujeme. Nezapomeneme dětem vysvětlit nová neznámá slova, pokud se v básničce objeví. Je vhodné mít text básničky napsaný na tabuli nebo na čtvrtce velkým tiskacím písmem, aby na něj viděli rodiče.

Obrys jednorožce máme předkreslený na velkém papíře, přilepený na dveře a zakrytý staženou žaluzií. Chvilí vytváříme různá kouzla – přiléváme vodu, přihnojujeme. Nyní pomalu žaluzie vytahujeme a jednorožec nám pomalu „roste“.

- **Tvoření:** Vyzveme děti, aby nám pomohly ozdobit našeho jednorožce přilepováním různobarevných proužků krepového papíru.
- **Reflexe/závěr:** opakování barev a zahradnického nářadí, připomenutí básničky a písničky, texty básničky a písničky s omalovánkou na dané téma a pozvánkou na příští setkání volně k rozebrání rodičům.

● Rituál rozloučení básničkou:

Bylo nám tu spolu prima,
rád tady byl každý z nás.
My vám teď už zamáváme,
sejdeme se příště zas.

Použitá literatura, informační zdroje, prameny:

DOLEŽALOVÁ, Hana (redakce). Jarní budíček [online]. Školáci.com – pro rodiče a učitele, 2025 [cit. 8. 9. 2025]. Dostupné z: <https://www.skolaci.com/jarni-budicek/16589>

Jarní budíček. Online. Pro maminky. 2016. Dostupné z: <https://www.promaminky.cz/rikadla-a-basnicky/rocní-období-5/jarní-budicek-3061>. [cit. 2025-05-21].

MORRISROE, Rachel. *Jak si vypěstovat jednorožce*. Ilustroval Steven LENTON, přeložila Lucie ŠAVLÍKOVÁ. Pikola. Praha: Euromedia Group, 2023. 32 nečíslovaných stran. ISBN 978-80-242-9075-1.

Okolo Hradce a další dětské písničky. S.l.: ArecaMultimedia, p2002. 1CD

Autor programu

Kamila Zikmundová, Knihovna Kroměřížska – p. o.

Délka programu

40 minut

Věková skupina

3 roky+

Téma/tematický okruh

prostorová orientace, třídění předmětů dle druhu

Cíl: dítě naslouchá čtenému textu a reaguje na jeho obsah; zvládá prostorovou orientaci, dokáže třídít předměty dle druhu, umí používat lepidlo a poskládat tričko

Pomůcky

maketa velké knihy, kniha „Kiki a Jax“ od Marie Kondo, rukavice s Puntíkem (*tvář našeho klubu Puntík*), pro společnou práci obrázků prázdné skříně na velkém papíru A3 nebo A2, pro samostatnou práci obrázků prázdné skříně na A4, obrázky různých druhů hraček (*může pomoci vygenerovat AI*), lepidla, podložky na lepení, krabice s různými druhy drobnějších předmětů (*kolíky na prádlo, lego, dřevěné kostky, knoflíky, větší korálky, figurky, apod. + obrázky daných předmětů*), misky, plastové míčky, papíry/omalovánky, pastelky

Anotace

Kiki a Jax jsou nejlepší kamarádi, ale Kiki věci ráda sbírá a Jax je rád třídí. Jejich přátelství je ale tímto rozdílem v povahách ohroženo. Lekce o tom, že je potřeba si kolem sebe uklidit, abychom měli čas na hraní a kamarády.

Vzdělávací oblasti

Dítě a svět, Dítě a společnost

Klíčové kompetence

k učení, k řešení problémů, komunikativní

● Úvod a přivítání:

Rituál přivítání knihovnice s dětmi a rodiči za pomoci básničky s pohybem.

Dobry den, dobry den, (*úklona, úklona*)
dneska máme krásný den. (*krouživý pohyb pažemi*)
Ruce máme na tleskání (*tleskání do rytmu*)
a nožičky na dupání. (*dupání*)
Dobry den, dobry den, (*úklona, úklona*)
dneska si to užijem. (*tleskání do rytmu*)

Hledání Puntíka (*Puntík je tvář našeho klubíku a jeho obličej je přidělaný na červenou rukavici, která je schovaná někde v okolí místa, kde s dětmi sedíme*). Společně s dětmi na Puntíka voláme a hledáme ho. Když ho děti najdou, knihovnice si nasadí rukavici a vede s Puntíkem pomyslný rozhovor.

„Jéje, děti, Puntík chce každého z vás pozdravit. A zná prý krásnou zdravici písničku; pokud ji znáte, můžete se také přidat.“
Knihovnice začne zpívat a osobně pozdraví/pohládí každé dítě.

Ahoj, ahoj, tak jsme se sešli,
ahoj, ahoj, tak už jsme všichni tu.
I Olivka je tu, ahoj
i Maxíček je tu, ahoj.
Ahoj, ahoj...

Puntík opět šeptá knihovnici a ta dětem tlumočí, že někde v knihovně je schovaná obří kniha. Děti se rozhlíží a hledají neobvykle velkou knihu. Jedná se o maketu knihy, která je dutá a můžeme do ní uschovat různé pomůcky související s programem.

● Hlavní program s četbou:

Ve velké kouzelné knize děti naleznou knihu, kterou budeme číst, lepidla, podložky na lepení, obrázky hraček, obrázků prázdné skříně, krabičku s drobnostmi, misky a míčky.

Četba příběhu. V tomto případě čteme text celý a společně se u textu s dětmi bavíme o tom, co se v příběhu děje nebo co se děje na obrázku. Necháme děti obrázky popisovat a třeba v nich něco i hledat. Společně se bavíme o tom, jak si doma zvládají uklízet a třídit své hračky; jaké hry mají třeba nejraději a jestli k nim chodí na návštěvu kamarádi. Po přečtení čeká na děti několik úkolů vztahujících se k tématu příběhu.

Dětem rozdáme obrázky hraček a společně je lepíme (= *uklízíme*) do prázdné skříně. Dle počtu dětí nabídneme obrázků prázdné skříně na papíru velikosti A3 nebo A2.

Dětem ukážeme krabičku plnou drobných předmětů (*kolíčky na prádlo, větší korálky, lego, dřevěné kostky, knoflíky, figurky apod.*), které je třeba roztrídít.

„Všechno se mi to nějak pomíchalo a potřebuji pomoci.“

Děti dostanou misku (*pokud je dětí více, dáme jednu misku do dvojice*), do které jim odsypeme drobnosti z krabičky. Poté na zem do prostoru umístíme obrázky předmětů a děti již samostatně chodí se svými miskami mezi nimi a třídí předměty do hromádek. Prázdnou misku pak odevzdají knihovnici.

Každé dítě si může vybrat malý plastový míček, se kterým budeme společně cvičit prostorovou orientaci. Když mají všechny děti svůj míček, stoupnou si a za pomoci básničky trénují pojmy před/za, vpravo/vlevo, nad/pod a umisťují míček.

„Naše míčky rády cestují, ale nikdy ne moc daleko. Hezky se drží u nás.“

Scénáře podle nových autorských knih pro děti

Básnička

„Máme míček před sebou (*držíme míček před sebou*)
 a hned zase za sebou. (*dáme míček za sebe*)
 Nad hlavou nám slunce svítí, (*dáme míček nad hlavu*)
 pod kolena se nám řítí. (*dáme míček pod nohy*)
 Vpravo, vlevo, kam se dá. (*dáme míček vpravo a vlevo*)
 Kdepak se teď ukrývá?“ (*schováme míček pod tričko*)

Trénovat můžeme i bez básničky, jen za pomoci pojmů před/za, nad/pod, vpravo/vlevo.

Dalším úkolem je umět si poskládat tričko/mikinu. Dle pokynů na předsádce knihy *Kiki a Jax* si děti mohou vyzkoušet poskládat svou mikinu nebo tričko.

● Výtvarná a tvořivá dílna:

Děti si mohou samostatně nebo za asistence rodičů vytvořit své vlastní skříně plné hraček. Na stole je pro ně nachystaný obrázek prázdné skříně na A4 a obrázky různých druhů hraček. Děti si samy vybírají, které hračky a kam umístí do své skříně. Také mohou do svých skříní hračky kreslit nebo kombinovat lepení a kreslení.

● Doprovodný program:

Pro rodiče je vždy nachystaná výstavka doporučené literatury. Novinky, lepoporela, básničky, pohádky nebo knihy o výchově a rodičovství.

Komentář:

Děti se zapojují každé zcela dle svých aktuálních schopností. Většinou mají zájem aktivně reagovat a zapojovat se do diskuse či dění příběhu. U programu jsou ale přítomny i děti, které odběhnou na jiné místo v půjčovně a samostatně se tam věnují hře či prohlížení knížek s programem nesouvisejícími. I to však považujeme za přínos a máme radost, že každý si tu najde to své. Program lze flexibilně upravit, aby byl vhodný i jako vzdělávací lekce pro třídu MŠ či 1. ročník ZŠ.

Použitá literatura, informační zdroje, prameny:

KONDŮ, Marie. *Kiki a Jax : příběh o zázračné síle přátelství*. Praha: Euromedia Group, 2019. 34 nečíslovaných stran: Pikola. ISBN 978-80-242-6330-4.

Autor programu

Martina Hechtová, Helena Dlouhá, Knihovna města Ostravy

Délka programu

45 minut

Cílová skupina

3–6 let

Téma/tematický okruh

socializace, přátelství

Klíčová slova

S knížkou do života, Bookstart, přátelství

Cíl: rozvoj sociálních návyků, reagování na text, dítě získá vědomosti o zvířatech, přírodě a hudebních nástrojích, procvičí jemnou motoriku

Pomůcky

hudební nástroje, obrázky jídla, papírové talířky, omalovánka s obrázky zvířat, papírová krabice s otvory, figurka papouška (model nebo plyšák), papírové stromy

Anotace

Hravé odpoledne/dopoledne s lesními zvířátky a tajemnou krabičkou je akce, která zapojuje děti i v průběhu předčítání knihy do hravých úkolů inspirovaných čteným příběhem. Děti se dozvídají nejen o lesních zvířátkách, ale i o přátelství, hudbě a barvách. V tvořivé části setkání cvičí i motoriku. Akce může být i inspirací pro rodiče na činnosti s dětmi v domácím prostředí i na hravé předčítání v průběhu dne, kdy je čtení doplněno aktivitami, které dítěti usnadní vnímání čteného příběhu.

Vzdělávací oblasti

Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika

Klíčové kompetence

k učení, komunikativní

Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova

Osnova programu

- Přivítání a představení knihy
- Evokace – o čem bude kniha, co skrývá krabička?
- Čtení příběhu
- Rekapitulace děje pomocí hravých aktivit
- Tvořivá činnost

Program

● Úvod, přivítání, evokace:

Posadíme se s dětmi (*případně i rodiči, záleží na jejich ochotě a zdatnosti dítěte*) do půlkruhu tak, aby všechny děti viděly na knihovnici držící knihu a ukazující v ní obrázky.

„Na knize vidíme zvířátka, která poznáte?“ (*Ukazujeme zvířátka na obálce knihy.*) Poté si rozdáme omalovánku a pokračujeme v ukazování zvířátek. Můžeme pokračovat v ptaní: „Které zvířátko má nejdelší uši? zrzavou srst? má rádo med...?“ Nakonec se zeptáme: „Kde zvířátka žijí?“ a pomocí papírových stromů vytvoříme uprostřed kruhu les.

Zeptáme se dětí, o čem by mohla být kniha, kterou máme v ruce, když její název je Krabička. Bavíme se o možnostech, v závěru přiznáme, že tu máme náhodou jednu takovou krabičku s otvory. Vytáhneme papírovou krabici s otvory a všechny děti obejdeme, aby se do ní mohly podívat a říci, co by mohlo být uvnitř. Děti budou hádat, co by se mohlo uvnitř schovávat (*např. poklad, myška, peníze, pavouk*). Poté krabičku položíme doprostřed a budeme ji společně hlídat, aby se jí nic nestalo.

- Aktivity v průběhu čtení: „... krabíčka zakřičela a zvířátka po-
odstoupila...“ (*děti i knihovnice se posunou směrem od krabíčky*).
Vtahujeme děti do textu otázkami, například: „Na který hu-
dební nástroj hraje medvěd? A co dělá liška? Co mají dobrého
na hostině?“

Při bouřce můžeme s dětmi tančit dešťový tanec nebo napo-
dobovat déšť pomocí zvuků – malé kapky ťukáme prsty, větší
kapky tleskáme, při bouřce dupeme nohama. Chráníme krabíčku
před deštěm. Na závěr knížky otevíráme krabíčku, odhalujeme
papouška a povídáme si s dětmi o trpělivosti a o důležitosti
přátelství.

Nakonec si zahrajeme ještě dvě minihry. Zeptáme se dětí, co
všechno zvířátka udělala, aby rozveselila kamaráda, který byl
schovaný v krabíčce. Odpoví, že zvířátka dělala cirkus a hos-
tinu. Na hostinu si připravíme papírové talířky a obrázky jídel.
Můžeme obrázky třídit podle barev, druhu nebo poskládat pohár
či sendvič. Pokud si chceme zahrát i cirkus, použijeme hudební
nástroje a uspořádáme menší hudební představení.

- Tvoření: Děti s pomocí rodičů (*případně asistence knihovnice*)
dotvoří papírového papouška, například z nastříhaného kre-
pového papíru a papírových talířů. Není-li s nimi u tvoření
můžeme procvičit poznávání barev.

Použitá literatura, informační zdroje, prameny:

PAGLIA, Isabella. *Krabíčka*. Ilustroval Paolo PROIETTI, pře-
ložil Jan CTIBOR. Praha: Portál, 2023. 28 nečíslovaných stran.
ISBN 978-80-262-2021-3.

Malý dřevěný robot a polínková princezna

Autor programu

Alžběta Krchová, Zdenka Hochmanová,
Knihovna města Hradce Králové

Délka programu

45 minut

Věková skupina

4 roky+

Cíl: společné setkávání, dítě získá pozitivní vztah ke knihám, naslouchá čtenému a mluvenému slovu, pracuje ve skupině i samostatně, setká se s tématem pohádek, putování a přátelství, procvičí si hrubou i jemnou motoriku; podpora rodinných vazeb

Pomůcky

knihka Malý dřevěný robot a polínková princezna, polínko, kartonový robot, maňásci nebo obrázky (*král, královna, princezna*), texty s básničkou a písničkou, Orffovy nástroje + nástroj pro lektora, puzzle – mapa, papírové cihly nebo dřevěné kostky, kostky a tvary na třídění – nádoby nebo obruče, předkreslené listy s půlkami brouků, pastelky, kartonové válce: zkrácené tubusy po papírových či fóliových rolích, medaile pro děti

Program

● Přivítání (rituál) písničkou:

Ahoj, ahoj, tak už jsme se sešli,
ahoj, ahoj, tak už jsme všichni tu.
Taky Barča (*jméno maskota*) je tu, ahoj,
taky... (*jméno lektora*) je tu, ahoj,
taky holčičky jsou tu, ahoj,
taky chlapečci jsou tu, ahoj,
taky maminky (*tatínkové, babičky, dědečkové*) jsou tu, ahoj.
Ahoj, ahoj, tak už jsme se sešli,
ahoj, ahoj, tak už jsme všichni tu.

- Evokace: „Znáte tuto knížku? Dnes nás s ní čeká neobvyklé dobrodružství.“ Začínáme, čteme z knihy: „Žili, byli jednou jeden král s královnou.“ No, žili, byli, ale kde?
- Aktivita: děti staví královský hrad z kostek (*cihličky pro dětičky, dřevěné kostky aj.*), kde žil král s královnou. Použijeme maňásky nebo obrázky krále s královnou a dáme je do hradu.

Pokračujeme v četbě z knihy: „Žili, byli jednou jeden král s královnou a ti spolu spokojeně vládli jednomu spořádanému království. Neměli však žádné děti. A tak se jednou v noci...“ Končíme četbu u čarodějnice.

- Aktivita: u vynálezky: děti rozdělují tvary a barvy do připravených barevných kruhů (*obruči*) nebo nádob (*použijeme tangramové kostky, kostky nebo vyrobené různobarevné tvary ze čtvrtky*). Když mají správně vytříděno, ukážeme dětem robota – může být vyroben z krabic, namalovaný nebo loutka (*ideální verze, kdy může mít jako bonus otevírací břicho, ve kterém jsou obrázky brouků z knihy*).
- Aktivita: u čarodějnice: děti kouzlí – říkáme společně různá zaříkávadla a kouzlíme rukama (*čáry máry, abra ka dabra*). U toho máme před sebou nachystané polínko. Děti při kouzlení zavřou oči a my rychle vyměníme polínko za maňásky, figurku nebo obrázek princezny. Přečteme z knihy a upozorníme děti, že si musí zapamatovat důležitou větu: „Vzbud se, polínko, vzbud“ pro probuzení princezny.

Pokračujeme v četbě: „Polínková princezna byla statečná... malý dřevěný robot byl odvážný...“ Končíme u: „... unaveni spát.“

Vyprávíme nebo čteme příběh dál dle knihy: jak princezna usnula, robot ji zapomněl vzbudit a polínko se zakutálelo.

- Básnička s aktivitou:

Děti si kutálí kartonové válce (*zkrácené tubusy po papírových či fóliových rolích*), u toho si společně říkáme básničku Princeznička na bále. Tam se přece také něco zakutálelo a ztratilo.

PRINCEZNIČKA NA BÁLE

František Hrubín

Princeznička na bále
poztrácela korále.
Její táta, mocný král,
Honzíka si zavolal.

Honzíku, máš namále,
přines nám ty korále!
Honzík běžel za horu,
nakopal tam bramborů.

Vysypal je před krále:
Nesu vám ty korále!
Větší už tam neměli,
ty už snědli v neděli.

Zdroj: Hrubín, F.: Dvakrát sedm pohádek, viz Použitá literatura, informační zdroje, prameny

Nezapomeneme dětem vysvětlit nová neznámá slova, pokud se v básničce objeví.

Je vhodné mít text básničky napsaný na tabuli nebo na čtvrtce velkým tiskacím písmem, aby na něj rodiče viděli.

Pokračujeme z knihy: „Polínko se zakutálelo až na loď a plulo a putovalo daleko a Robůtek s ním.“

- Aktivita: Děti skládají puzzle mapu (*velké díly*), případně velkou mapu rozstříhanou na kousky. Pokračuje četba z knihy: „A tak malý robot...“ do části, kde odplová loď.
- Písnička s doprovodem – Putování. Dětem rozdáme Orffovy nástroje, mohou nás doprovodit.

PUTOVÁNÍ
(J. Uhlíř, Z. Svěrák)

Putování, putování,
putování za prací,
před sluncem nás klobouk chrání,
mech je naší matrací.
Cizí lidé v cizím kraji,
cizí kraj a obyčej,
trochu vody vždycky dají,
opláchnem si obličej.

Zeměkoule, jak jsi hezká,
tady cesta, tady stezka,
tady pole, tady les,
stoupáme až do nebes.

Zdroj: Svěrák, Z.: Písničky z pohádek a filmů, viz Použitá literatura, informační zdroje, prameny

Pokračujeme četbou nebo vyprávěním o snaze robota najít polínko, o zdařilé akci nalezení, o jeho strachování se o princeznu/polínko, aby neprochladlo.

- Doprovodná aktivita: Uložíme naši loutku/obrázek/polínko do vozičku, děti mohou vozit. Na své dlouhé cestě zažil robot mnoho dobrodružství, ale každý další den ho zmohl víc a víc, tuhly mu panty a zadržávala kolečka. Z posledních sil odříkal kouzelná slova (*spolu s dětmi, zda si pamatují: Vzbud' se, polínko, vzbud'*), vzbudil princeznu, vysvětlil jí, co se stalo, a v cestě pokračovala princezna. Též zažila mnoho dobrodružství.
- Aktivita: Připravíme kartičky okopírované z knihy ze strany 18 a 21 s obrázky s jednotlivými dobrodružstvími. Děti popisují, co vše se mohlo stát na jednotlivých místech. Co říkaly jednotlivé postavy? Jaké zvuky se na daném místě/obrázku ozývaly?

Princezna věděla, že nesmí usnout, přesto usnula a proměnila se v polínko, pokračujeme v četbě od str. 24 („*Královi a královně...*“ až do „... *proč je náhle takové ticho.*“).

Dočteme nebo dovyprávíme příběh o tom, jak broučci nakonec vše zachránili. Během četby a vyprávění opět děti použijí zvolání: vzbud' se, polínko, vzbud' a případně vytukávání při opravě roboty. Dobře to dopadlo... broučci dostali malou medaili (*můžeme rozdat malé medaile i dětem za toto dobrodružství*).

- Tvoření: vytvoříme listy, kde je na půlce předkreslen brouk, a děti zrcadlově dokreslují brouky.
- Reflexe/závěr: opakování zvuků lesa a lesních zvířat, připomenutí básničky a písničky; texty básničky a písničky s omalovánkou na dané téma a pozvánkou na příští setkání volně k rozebrání rodičům
- Rituál rozloučení básničkou:

Bylo nám tu spolu prima,
rád tady byl každý z nás.
My vám teď už zamáváme,
sejdeme se příště zas.

Použitá literatura, informační zdroje, prameny:

HRUBÍN, František. *Dvakrát sedm pohádek*. Ilustroval Jiří TRNKA. 8. vydání v Albatrosu. Praha: Albatros, 2002. 52 nečíslovaných stran: Klub mladých čtenářů. ISBN 80-00-01012-7.

GAULD, Tom. *Malý dřevěný robot a polínková princezna*. Přeložila Barbora NOVOTNÁ. Praha: Centrala, 2022. 32 nečíslovaných stran: Láska. ISBN 978-80-908185-2-1.

SVĚRÁK, Zdeněk a UHLÍŘ, Jaroslav. Ilustrace Vlasta BARÁNKOVÁ. *Písničky z pohádek a filmů*. Praha: Bambook, 2017. 83 stran. ISBN 978-80-247-5874-9.

Scénáře podle nových autorských knih pro děti

Autor programu

Ludmila Holbíková, Martina Křenková, Masarykova veřejná knihovna Vsetín

Délka programu

30–45 minut

Věková skupina

0–3 roky, lze použít i pro 3–6 let

Cíl: naladění na vánoční atmosféru, aktivní zapojení do příběhu, děti procvičují zrakové a sluchové vnímání, hrubou i jemnou motoriku, pracují s pomocí rodičů i samostatně (*záleží na věku dítěte*), spolupráce dětí

Pomůcky

knih *Oslík a vánoční andělíček*, oblečení pro anděla (*kulich, zimní bunda, křídla*), plyšový oslík, paraván (*popřípadě tabule*), obrázky z knížky (*zalamínované + velkoformátový obrázek jesliček z konce knížky – a zmenšená verze tohoto obrázku připravena na rozdání dětem*), kometa, papírové ovečky, rolničky, bílá netkaná textilie, imitace sněhu (*duté vlákno*)

Program

- Rituál přivítání (básnička se zapojením rukou):

Dobrý den, dobrý den,
dneska máme krásný den.
Dobrý den, dobrý den,
dneska si to užijem.
Máme ručky na tleskání
a prstíčky na chytání.
Jeden z nich je Paleček
přinesl nám dáreček:
s knížkami si zahrajeme,
s knížkami se pobavíme.

Dobrý den, dobrý den,
společně se zasmějeme!

- Evokace/úvod: Povídání o zimě, adventu, Vánocích a těšení se na Ježíška. Společně budeme putovat do Betléma, kde se Ježíšek narodil. Putováním nás bude provázet oslík, se kterým se všichni seznámíme.
- Aktivita: Děti chodí postupně (*samy nebo s rodičem*) k oslíkovi, mohou ho pohladit a říci mu své jméno.
- Vlastní příběh/čtení/vyprávění/aktivity: Společně čteme knihu. Ideální je, když mohou být dva lidé, kteří si rozdělí role – anděl, oslík a ostatní postavy. Děti se do příběhu zapojují, postupně přibírají další postavy a putují do Betléma. Když do Betléma spolu s andělem a oslíkem dorazí, umístí všechny postavy na paraván k obrázku jesliček.

Začneme se čtením a zastavujeme se u jednotlivých postav a prostředí.

- Aktivita: Když se v příběhu objeví anděl, ptáme se dětí, co je na něm zajímavého a neobvyklého... (*buď je to převlečený knihovník – v bundě, s kulichem a bosý anebo ukážeme obrázek v knížce*).

- **Aktivita:** Zastavíme se u slova Jezulátko a ptáme se dětí, zda vědí, kdo to je? Vysvětlíme si, že je to Ježíšek.

Pokračujeme ve čtení od setkání oslíka s andělíčkem.

- **Aktivita:** V části, kdy anděl potkává sáňkující děti, navodíme atmosféru padajícího sněhu. Každé dítě dostane do dlaně chomáček dutého vlákna a foukne do něj.
- **Aktivita:** Děti putují po knihovně (*následují anděla a oslíka*) a postupně dostávají postavy z příběhu (*děti, maminky, pekaře, ovčáka, policistu, také ovečky, srnky, lišku...*), které si drží, a společně s nimi směřují k Jezulátku.

Než všichni doputujeme do Betléma, na paraván připravíme velký obrázek jesliček s kometou.

- **Aktivita:** V části textu: „Nad betlémskou stájí prozpěvovali andělé Páně...“ začneme zvonit na rolničky tak, aby je děti neviděly, a ptáme, co je to za zvuk.

- Závěrečná aktivita ke knize: Děti připevní všechny postavy na paraván k jesličkám a společně tak vytvoříme velký Betlém.
- Písnička s doprovodem: Společně si zazpíváme koledu Půjdeme spolu do Betléma za doprovodu kytary a Orffových nástrojů.
- Tvoření: Andělská křídla. Šablonu andělských křídel pro děti už máme nachystánu předem, nemusí vystříhovat. Děti nanesou na křídla lepidlo a posypou třpytkami. Poté přidáme na křídla kolíček.
- Reflexe/závěr: V závěru si připomeneme a vyjmenujeme postavy, které doputovaly do Betléma. Dětem na památku rozdáme zmenšenou verzi obrázku jeslíček.

Jelikož míváme setkání na začátku adventu, zdobíme ještě společně vánoční stromček, což umocní atmosféru předvánočního času.

Scénáře podle nových autorských knih pro děti

Komentář

Program je koncipován pro dvě osoby (*knihovnice*), ale lze jej přizpůsobit i pro jednoho člověka. Pokud není možné vytisknout obrázky, je možné pracovat jen s knihou a ukazovat si přímo v ní. Nám se osvědčilo, že jsme mohli okopírované postavy dětem (či rodičům) rozdávat, a tím je do příběhu víc zapojit. Velký efekt udělal i vytištěný velkoformátový obraz jesliček, u dětí i rodičů byl vidět příjemný úžas, když jsme na závěr k němu došli a mohli tam připevnit všechny putující (*na paraván jsme připevňovali nalepenou jednou částí suchého zipu na obrázku*).

Použitá literatura, informační zdroje, prameny:

PREUSSLER, Otfried. *Oslík a vánoční andělíček*. Ilustroval Christiane HANSEN, přeložila Viola SOMOGYI. Praha: Portál, 2021. 26 nečíslovaných stran. ISBN 978-80-262-1808-1.

Autor programu

Petra Ornstová, Zdeňka Hochmanová, Knihovna města Hradce Králové

Délka programu

45 minut

Věková skupina

2 roky +

Cíl: společné setkávání, dítě získá pozitivní vztah ke knihám, naslouchá čtenému a mluvenému slovu, respektuje názor druhého, pracuje ve skupině i samostatně

Pomůcky

knížka, okopírované obrázky, text básničky, reproduktor + mobil, píšťalka, černé stíny zvířátek, holínky, pláštěnka, deštník, rozprašovač, Orffovy hudební nástroje, hrnec, voda, sůl, čtvrtky, dřívka, lepidla, zdobící materiál, CD Co je to?, CD přehrávač, magnety

Program:

- **Přivítání (rituál)** písničkou, v ruce držíme maskota, případně můžeme doprovodit hrou na kytaru, ukulele...

Ahoj, ahoj, tak už jsme se sešli,
ahoj, ahoj, tak už jsme všichni tu.
Taky Barča (*jméno maskota*) je tu, ahoj,
taky... (*jméno lektora*) je tu, ahoj,
taky holčičky jsou tu, ahoj,
taky chlapečci jsou tu, ahoj,
taky maminky (*tatínkové, babičky, dědečkové*) jsou tu, ahoj.
Ahoj, ahoj, tak už jsme se sešli,
ahoj, ahoj, tak už jsme všichni tu.

Pokud máme malou skupinku dětí, můžeme pozdravit každého zvlášť, s uvedením jeho jména. Děti si mohou maskota pohladit.

- **Evokace:** povídání o plánech na prázdniny, kde všude se dají trávit (*moře, hory, tábor, babička...*)

Použijeme maňáska Toničku, která je jinak součástí logopedického kufříku. Při čtení knížky ukazujeme dětem okopírované obrázky, které přichytíme magnetem na tabuli.

„Tonička všude cestovala sama, ale lepší je to vždy s kamarády.“

● Básnička (úryvek z knížky)

Kdo cestuje s kamarády,
ví si cestou vždycky rady.
Ze vzduchu i po kolejích
poznat svět je cílem jejich.

Každý verš nejprve předříká lektor, následně rodiče s dětmi opakují. Pro udržení správného a společného rytmu plácáme rukama do stehů. Básničku vždy nejméně dvakrát zopakujeme. Nezapomeneme dětem vysvětlit nová neznámá slova, pokud se v básničce objeví. Je vhodné mít text básničky napsaný na tabuli nebo na čtvrtce velkým tiskacím písmem, aby na něj viděli rodiče.

Z reproduktoru se ozve hlášení: „Pozor u druhé koleje, přijíždí osobní vlak z Vizovic...“ (*hláška z filmu Kulový blesk pro úsměv maminek*). Pískneme na píšťalku a pokračujeme ve čtení.

„A teď honem, vlak už píská, prohlédnout si svět jdou zblízka.“
„Vždyť je přece snem všech tvorů zdolat aspoň jednu horu.“

- Pohybová hra: Před každým výstupem se musíme pořádně protáhnout. Následuje tedy rozcvička (*protážení, kroužení rukama i nohama, dřepy, poskoky...*)

„Z kopce dolů sviští – nyní chystají se na jeskyni.“

- Aktivita: Jak to vypadá v jeskyni? Je tam tma a my vlastně ještě vůbec nevíme, kdo s námi cestuje. Poznáte zvířata podle jejich stínů? Ukazujeme dětem siluety zvířat vystřižené z černého papíru (*ježek, bobr, čolek, beruška a strakapoud*)
- Aktivita: V jeskyni je také ozvěna a tu si nyní vyzkoušíme. Předvádíme různé zvuky a děti je po nás opakují (*brr, hůhů, kap kap, mlask a šššš*)

„Podzemím se šepot nese, že se chtějí ohřát v lese.“

- Písnička s doprovodem: V lese žije strakapoudův kamarád datel a o něm si nyní poslechneme písničku Datel (*Svěrák, Z., Uhlíř, J.:*

Písničky o zvířatech, viz Použitá literatura, informační zdroje, prameny) a doprovodíme ji hrou na Orffovy hudební nástroje.

„V jarní vůni listí cesta zavede je až do města.“

- **Aktivita:** Z CD pouštíme různé zvuky, které můžeme ve městě slyšet (*motor auta, zvuk sanitky, policie, hasičů...*)

„Z mraků na ně slunce kouká, dole láká kvítím louka.“

Ale zhoršilo se nám počasí, přišly velké mraky a z nich pršelo. Naštěstí jsme i na toto připraveni, máme holínky, pláštěnku i deštník (*vše reálné předměty, které oblékáme na Toničku*), děti můžeme i trochu pokropit rozprašovačem.

„Do trávy se v dešti noří – kdepak kapky končí? V moři.“

Ptáme se dětí, jestli už byly u moře. Jaké to tam je? No, je tam slaná voda... Dáme dětem ochutnat z velkého hrnce se slanou vodou, jak taková voda chutná.

Najednou se ozve pískání a my víme, že se musíme už vrátit k Toničce... Dočteme knihu.

„Když teď náš svět dobře známe, za pravdu Ti rádi dáme.
Co jen parta obrazila! Tonička už všude byla.“

- **Aktivita:** Vyzveme děti, aby se na všech obrázcích z putování kamarádů pokusily najít „Toničku“
- **Tvoření:** výroba rámečku na fotografii z dřívěk od nanuků, zdobení různým materiálem
- **Reflexe/závěr:** opakování zvířátek, která s námi putovala, připomenutí básničky a písničky; texty básničky a písničky s omalovánkou na dané téma a pozvánkou na příští setkání volně k rozebrání rodičům

● Rituál rozloučení básničkou:

Bylo nám tu spolu prima,
rád tady byl každý z nás.
My vám teď už zamáváme,
sejdeme se příště zas.

Použitá literatura, informační zdroje, prameny:

Co je to? Zvuky a ruchy I: Poslechni a poznej zvuky. Bez místa vydání: Master Music, 2005.

UHLÍŘ, Jaroslav a SVĚRÁK, Zdeněk. *Zdeněk Svěrák & Jaroslav Uhlíř. Písničky o zvířatech.* [Praha]: Universal Music, 2010. 2 zvukové desky.

WIRBELEIT, Patrick. *Tonička už všude byla.* Ilustroval Max FIEDLER, přeložil Kateřina KLABANOVÁ. Brno: Host, 2021. ISBN 978-80-275-0386-5.

Autor programu

Gabriela Svobodová, Knihovna Jiřího Mahena v Brně

Délka programu

60 minut

Věková skupina

0–6 let

Cíl: pravidelné setkání rodičů s malými dětmi, vytvoření bezpečného prostoru pro trávení společného času s vybraným knižním příběhem; v dílčích úkolech podpora představivosti, rozvoje smyslového vnímání, jemné motoriky a slovní zásoby

Pomůcky

Gonge barevné gumové kroužky (*lze nahradit papírovými jednorázovými talířky*), plyšová kočička, dětské plastové náradí, pohár pro vítěze (*rekvizity k příběhu lze nahradit obrázky*), reproduktor (*telefon*) k přehrávání zvuků, mapa závodní trati nebo bludiště, malá autíčka, závodní dráha (*namalovaná na velkém papíře, barevnými izolepami na koberci aj.*), materiál k výtvarnému tvoření

Osnova:

- Přivítání a úvodní aktivity k tématu
- Čtení s úkoly
- Výtvarné tvoření a volná herna

Program:

- Přivítání, představení se, organizační pokyny, pozvánky na další akce
- Úvodní aktivity k tématu

Program začínáme společnou písničkou a básničkou na uvítanou. Úvodní rituál je vždy stejný, pravidelní účastníci jej znají, nicméně všechny texty básniček/písniček máme připravené v prezentaci (*popř. texty vytiskneme*), aby se všichni mohli ak-

tivně zapojit. Společné zpívání výborně poslouží k upoutání pozornosti dětí.

~VELKÉ KOLO UDĚLÁME~

Velké kolo uděláme, protože se rádi máme.

Pojď si s námi, pojď si hrát, nezůstávej v koutě stát.

Zdroj (upraveno): Velké kolo uděláme, viz Použitá literatura, informační zdroje, prameny

Můžeme doprovodit jednoduchým nápěvkem, chodíme dokola v kruhu, opakujeme dvakrát a točíme se na opačné strany. Zůstaneme stát v kruhu a pokračujeme pohybovou básničkou.

~DOBRÝ DEN, DOBRÝ DEN~

Dobry den, dobry den, dneska máme krásný den.

Ruce máme na tleskání a nožičky na dupání.

Dobry den, dobry den, dneska si to užijem.

Zdroj (upraveno): Dobry den, dobry den, viz Použitá literatura, informační zdroje, prameny

Dětem rozdáme barevné gumové kroužky (viz seznam pomůcek) a následuje jednoduché cvičení – např. děti se postaví do kruhu jednou nohou a pak druhou, na kroužek si sednou, dají si ho na hlavu (*lze dobře přizpůsobit konkrétní skupině dětí, podle jejich věku volíme lehčí nebo náročnější cviky*).

Nakonec kroužek uchopíme jako volant a vyzkoušíme si jízdu autem (*děti mohou sedět na klíně rodičů, kteří je natrásají*). Startujeme „vrrr“, zatáčíme na obě strany, troubíme „túú“, tankujeme palivo „glo, glo“ a prudce zabrzdíme (*cukneme sebou*).

V dnešní pohádce se totiž pojede také a hodně rychle. Děti si nechávají kroužky/volanty u sebe a společně říkáme ještě jednu básničku, protože v příběhu hraje důležitou roli ještě jedno zvíře – kočka.

~NAŠE ČERNÁ KOČKA~
 Naše černá kočka
 má zelená očka. (*ukázat oči*)
 Od smetany fousek, (*ukázat fousky*)
 má ho bílý kousek.
 A špičaté uši, (*chytit se za uši*)
 kočička to sluší. (*pohladit se po tváři*)

Zdroj: Básničky o kočkách, viz Použitá literatura, informační zdroje, prameny

- Kouzelná kniha (*velká krabice upravená tak, aby připomínala knihu, kterou lze otevřít, nebo je možné předměty jen postupně ukazovat, vytahovat třeba z látkové tašky*): děti ťukají, hladí knihu, aby nám ukázala dnešní pohádku. Uvnitř je kniha ke čtení, plyšová kočka, dva kusy plastového nářadí (*např. kladivo a klíč*) a malý pohár
- Čtení s úkoly

Pracujeme s knihou Ricky TRICKARTT, *Velký kočičí závod*.

Příběh čteme nahlas a v určitých bodech ho doplňujeme aktivitami. Úkoly náleží k vybraným momentům (*protože v knize nejsou uvedena čísla stran, budou aktivity spojené s citací daného textu*), nicméně lze přečíst celou knihu v kuse a poté se věnovat úko-

lům (*společně nebo samostatně na jednotlivých stanovištích*) nebo aktivity využít jindy/v jiném pořadí s ohledem na skupinu dětí.

● Aktivity:

„se uličkou rozezněl strašlivý rachot“: máme připravený zvuk startujícího auta (*nebo jedoucího závodního auta*), děti mohou hádat, co je to za zvuk, který kočka v knize slyšela

„si všimla cedule na plotě“: podle vzoru z knihy nachystat plakát na závod, ukázat ho dětem nebo jej společně hledat v místnosti

„vzala svůj nový vůz na zkušební jízdu“: opět používáme gumové kroužky/papírové talířky jako volant a vyzkoušíme i své závodní vozy, opakujeme jízdu, jak jsme ji nacvičili v úvodní části

„připravit, pozor, teď“: z následující dvoustrany lze vykopírovat mapu závodu a použít ji jako bludiště – děti pastelkou vyznačí správnou cestu na trati, potom si projedou závodní trať svým autíčkem (*máme připravená malá autíčka a silnice namalované např. na velkém papíře*), na konec závodu hra „na mrazíka“ (*děti se pohybují s volantem po místnosti, na zvukové znamení brzdí = jako vjíždí do cíle*)

„spát dokonce i měsíci“: pustíme zvuk budíku, děti mají poznat, co to je, a nalistujeme jako vysvětlení poslední stranu knihy (*kde se kočka probouzí ze svého snu o závodu*)

Příběh je nyní u konce, ale naše společné setkání určitě ne. Následuje poděkování za pozornost a za společné zapojení do aktivit. Lektorka nabízí možnost výtvarného tvoření nebo volného trávení zbývajících času v připraveném prostředí.

● Výtvarné tvoření a volná herna

Tematické tvoření k příběhu – závodní autíčko z papíru (*popř. z papírové ruličky*) s otáčecími kolečky za pomoci vzorových spon. Cenově náročnější, ale velmi krásná jsou dřevěná skládací autíčka na domalování od české značky DomDom (*lze koupit v jejich e-shopu v kategorii „Tvoření“*). V rámci volné herny

mohou rodiče s dětmi tvořit, vrátit se k některé aktivitě, která je zaujala, a vzájemně sdílet.

Použitá literatura, informační zdroje, prameny:

TRICKARTT, Ricky. *Velký kočí zádod*. Přeložila Martina KNÁPKOVÁ. Praha: Paseka, 2022. 36 s. ISBN 978-80-7637-277-1.

Básničky o kočkách. Online. Veverušák: internet pro správňáky. 2014. Dostupné z: <https://www.veverusak.cz/cz/clanky/basnicky-o-kockach>. [cit. 2025-05-23].

Dobrý den, dobrý den. Online. ProMaminky.cz. 2015. Dostupné z: <https://www.promaminky.cz/rikadla-a-basnicky/casti-tela-19/dobry-den-dobry-den-152>. [cit. 2025-05-23].

Velké kolo uděláme. Online. ProMaminky.cz. 2016. Dostupné z: <https://www.promaminky.cz/rikadla-a-basnicky/ostatni-25/velke-kolo-udela-me-2567>. [cit. 2025-05-23].

Autor programu

Jitka Pokorná, Knihovna města Hradce Králové

Délka programu

30 minut

Věková skupina

0–3 roky

Cíl: děti si hravou formou zopakují pravidla oblékání a ranní rutinu, budou trénovat přiřazování stejných ponožek k sobě. Rodiče získávají podněty, tipy a návody na práci s knihou a společnou četbu s dítětem. Zjistí, že chvíle s knihou nemusí být statická a dá se propojit s aktivní hrou či cvičením

Pomůcky

obrázky nálady, barevné ponožky v páru i liché, nejružnější kusy ošacení, šála, čepice, převlek králíka/zajíce, papírová postava dítěte a oblečky, drobné hudební nástroje (*vajíčka, rolničky atd.*), vlna, předloha zvířat, truhla/box

Příprava

Přichystáme si prostor tak, abychom měli dost místa na sezení v kroužku i kolem sebe, připravíme podsedáky, koberec. Po místnosti poschováváme jednotlivé kusy oblečení.

Program

- **Rituál přivítání:** Na začátku si rytmicky řekneme básničku *Dobrý den, dobrý den, dneska si to užijem*. Lektor se s dětmi a rodiči přivítá. Účastníci mají přichystané obrázky se sluníčkem, duhou, mraky, deštěm a bouřkou a společně si řeknou, s jakou náladou dnes do knihovny přišli.
- **Evokace/úvod:** Na tabuli/nástěnce je obrázek holčičky ve spodním prádle. Holčička se dnes ráno probudila a chtěla by si jít hrát. Co má ale nejprve udělat? Obléknout se. Co by si dnes měla na sebe vzít? Podíváme se z okna. Svítí tam sluníčko? Je teplo?

Fouká vítr? Prší? Je chladno? Co jsme si dneska oblékli my, co nám maminky daly? Máme mikiny nebo trička?

- **Aktivita: oblékání panenky.** Na koberec rozložíme různé oblečky zimní, jarní, do deště i k vodě, do divadla, do parku a děti vyberou, co by si mohla panenka obléknout. Postupně je na postavu našpendlí nebo přichytí magnetem. Může být i více postav, aby každý mohl vymyslet ošacení. Lektor s dětmi a maminkami prochází, co si může panenka obléci, když je krásné počasí (*a přidá nad panenku sluníčko*), když prší (*obrázek dešťového mraku*) atd. Pokaždé změníme oblečky. Děti se snaží samy dávat panence šaty.
- **Básnička s pohybem:** Když už je panenka dostatečně oblečená, řekneme si básničku s pohybovým doprovodem

Ponožky a botičky,
patří na mé nožičky.

A na hlavu čepice,
ta mi sluší nejvíce.

Ještě tričko, mikinu,
vyzraju hned na zimu.

Když zasvítí sluníčko,
raduji se maličko,
obuji jen sandálky
a hned běžím do dálky.

Zdroj: Tovarová, L. Básničky s pohybem, viz Použitá literatura, informační zdroje, prameny

Začneme číst příběh o králíčkovi, kterému se ztratila ponožka. Co našel králíček kromě čepice pod postelí? Co všechno má králíček ve své skříni a v krabici před ní? Jaké věci patří do koupelny?

- **Aktivita:** Chodíme po místnosti a hledáme ponožku; kde jen může být? Děti se snaží najít různě poschovávané kusy oblečení. Čepice v regálu mezi knížkami, sukénka pod stolem, šortky v tiskárně, rukavice na polštářku... Nalezené věci sneseme na

koberec a podíváme se, co všechno jsme našli. Oblečení složíme, dáme do komínků a uklidíme na stranu.

- **Aktivita:** Zbyla nám zde ještě truhla – nebude v ní ta ponožka? Spolu s dětmi otevřeme truhlu a zjistíme, že v truhle není jedna ponožka, ale nesmírně moc ponožek! Vysypeme ponožky na zem a snažíme se je spárovat. Maminky ponožky balí a děti je uklízejí zpátky do truhly/boxu, případně je mohou jako míčky házet a trefovat se do otevřené truhly.
- **Pohybová hra s písničkou:** Když jsme všechny ponožky rozřadili a přiřadili, uklidili zpátky do truhly/skříňě, představíme si, jaké by to bylo, kdybychom měli spoustu nožiček. Kolik nožiček má třeba takový mravenec? Nebo pavouk? A co teprve STONOŽKA! Té to musí ráno trvat, než se obuje, co když jí chybí nějaká ponožka? Při povídání dáváme na nástěnku obrázky, případně využijeme maňásků či plyšáků personifikovaného hmyzu a pavouků. Jaké další mnohonohé tvory známe?

Zatančíme si oslavnou píseň o stonožce, která ztratila ponožku (Mottl, J.: *Stonožka Ponožka*, viz *Použitá literatura, informační zdroje, prameny*). Děti mají nástroje a do rytmu hrají, tančí. Nakonec se spojí v jednu velkou stonožku a'la mašinka a všichni s dětmi

a maminkami chodíme jako stonožka po místnosti. Do rytmu se nakláníme na stranu a ukazujeme levou nožku a pravou nožku a levou atd.

S dětmi si opět sedneme na koberec a čteme další část příběhu. Když ponožku nemůžeme najít, nevádí. I tak se vydá králíček za kamarády.

- Aktivita: Králíček jde ven a má radost. Než dojde za kamarády, můžeme si zatím zacvičit na písničku Zajíček v své jamce. Děti si sednou na bobek a prstíčky naznačí ouška do vnitřního kruhu tak, aby viděly na svého dospělého. Dospělý si stoupne a všichni zpíváme:

~ZAJÍČEK V SVÉ JAMCE~
lidová

Zajíček v své jamce sedí sám, sedí sám.
Ubožáčku, co je ti, že nemůžeš skákat?
Chutě skoč a vyskoč, na maminku skoč!

Při závěrečných slovech dítě skočí dospělému do náruče. Aktivitu můžeme několikrát opakovat.

Dočteme poslední část, kde králíček jde za kamarády, kteří jeho ztracenou ponožku našli. Lektor ukáže dva kyblíčky, které jsou v sobě, lopatku a hrabičky nebo nějaké jiné věci, které se mohou hodit, když se jde ven. Nejdou mu oddělit od sebe, proto poprosí některé ze starších dětí, zda by mu pomohlo. Po oddělení zjistíme, že ponožka byla celou dobu schovaná mezi dvěma kyblíčky.

Když něco ztratíme a hledáme, je skvělé, že cestou můžeme najít spoustu dalších věcí, které jsme zapomněli, že máme, a třeba nám to pomůže uklidit hračky nebo roztrdit si věci.

- **Aktivita:** Na oslavu, že se ponožka našla, chytíme kamarády za ruce a zatančíme si

KOLO, KOLO MLÝNSKÝ
(lidová)

Kolo, kolo mlýnský
za čtyři rýnský,
kolo se nám polámalo,
mnoho škody nadělalo,
udělalo bác.
Vezmeme si hoblík, pilku,
zahrajem si ještě chvilku,
až to kolo spravíme,
tááákhle se zatočíme.

- **Tvoření:** vyrábění zvířátek, která se objevila v příběhu – myška, králík, veverka. Pro děti máme připravené předlohy, nastříhanou vlnu, lepidla, pastelky a fixy. Za pomoci vlny děti zvířátkům udělají kožíšek a pastelkami dokreslí ouška.
- **Zhodnocení:** Tentokrát se na klubíku sešlo více menších dětí, tedy aktivity jako třídění ponožek musely opravdu více obstat maminky.
- **Rituál rozloučení + zvoneček:** Po závěrečném kole mlýnském ukážeme tvoření, přichystané knížky a hry. S dětmi i mamin-

kami se rozloučíme a odchod z knihovny je individuální. Kdo chce zůstat, může dále tvořit, číst si nebo si hrát.

Použitá literatura, informační zdroje, prameny:

HORÁČEK, Petr. *Ztracená ponožka*. Praha: Portál, 2025. 25 nečíslovaných stran. ISBN 978-80-262-2246-0

TOVAROVÁ, Lenka. *Básničky s pohybem, Denní činnosti*. Ilustroval Michaela PEŠLOVÁ. Praha: Albi, 2022. 12 nečíslovaných stran: Kvído. ISBN 978-80-7688-043-6

MOTTL, Jaroslav. *Stonožka Ponožka*. In: *Zpěvník a omalovánky Štístko a Poupěnka*. 2019. 37 stran, s. 24.

Autor programu

Martina Hechtová, Helena Dlouhá, Knihovna města Ostravy

Délka programu

45 minut

Cílová skupina

3–6 let

Téma/tematický okruh

denní rutina, oblékání, úklid, procházky

Klíčová slova

S knížkou do života, Bookstart, denní rutina, oblékání, pořádek

Cíl: rozvoj sociálních návyků, reagování na text, dítě utužuje návyky denní rutiny, oblékání a udržování pořádku, procvičí jemnou motoriku

Pomůcky

ponožky, šála, sukně, čepice, maketa vany, postele a skříně

Anotace

Hravé odpoledne/dopoledne s králíkem, který hledá ztracenou ponožku. Děti si v průběhu akce zopakují denní rutinu, zejména oblékání na procházku, a utužují si smysl pro pořádek. Každá věc, i oblečení, má své místo. Děti se do předčítání příběhu zapojí formou hravých aktivit, které zábavnou formou procvičí znalosti barev, tvarů, ale i motoriku dítěte. Aktivity mohou být pro rodiče inspirací, jak děti zapojit do každodenních činností, a přitom rozvíjet jejich znalosti, např. u věšení vypraného prádla a jeho ukládání do skříní.

Vzdělávací oblasti

Dítě a jeho tělo, Dítě a jeho psychika

Klíčové kompetence

k učení, komunikativní

Průřezová témata

Osobnostní a sociální výchova

Osnova programu:

- Přivítání a představení knihy
- Evokace – o čem bude kniha, kde by ponožka mohla být?
- Čtení příběhu
- Rekapitulace děje pomocí hravých aktivit

Program

● Úvod, přivítání, evokace:

Posadíme se s dětmi (*případně i rodiči, záleží na jejich ochotě a zdatnosti dítěte*) do půlkruhu tak, aby všechny děti viděly na knihovnici držící knihu a ukazující v ní obrázky.

„O čem asi tato kniha bude?“ Děti tipují na základě obrázku na obálce knihy. „Pojďme si přečíst, jestli jsme uhodli, o čem kniha je.“

● Čtení příběhu:

„Je čas vstát a jít na procházku. Nejdřív se ale musíme obléknout.“

S dětmi se bavíme o tom, jak se správně obléknout na procházku. Co si musíme vzít, když svítí sluníčko nebo když před chvílí přišlo. Pro pobavení a dokreslení oblékání můžeme využít i knihu *Emu Naopak (viz Použitá literatura, informační zdroje, prameny)*

„Víme, co si máme obléknout, ale co králík?“ Králík hledá druhou ponožku.

„Kde by mohla být?“ Králíček hledá ponožku pod postelí, ve skříni i v koupelně. Nakonec jde na procházku bez ní.

„Možná ji najde venku?“ Králík se vydá na procházku. S dětmi můžeme vytvořit vlastní louku s květinami, můžeme udělat i ostrůvky květin a s dětmi mezi nimi chvíli chodit.

„Koho králík venku potkal?“ Z výřezu v knize hádáme zvířátka. Mají pro králíka překvapení. „Co by to mohlo být?“ Děti hádají.

„Není to něco strašidelného?“ Králík se bojí. Co si králík myslí, že pro něj mají? Čeho by se mohl bát? „Zvířátka pro něj měla ztracenou ponožku.“

„A víte, co je nejlepší na tom, když něco ztratíte? Ten krásný pocit, když to zase najdete! Také se vám stalo, že jste něco nemohli najít a pak jste měli radost, že jste to našli?“

● Aktivity po přečtení příběhu:

Ponožky do páru

I nám se ztratilo několik ponožek. Každé dítě dostane ponožku. Postavíme je do kruhu a dovnitř kruhu dáme hromadu ponožek nebo koš na prádlo s hromadou ponožek. Děti hledají stejnou ponožku, jako mají v ruce. *(Pro tuto aktivitu je ideální mít dětské vzorované ponožky s odlišnými motivy. Mohou být i děravé – další téma k hovoru.)* Děti potom můžou ponožkám, které drží v ruce, vymyslet vlastní příběh.

Jak se obléct na procházku

Králíček se v příběhu oblékal na obrázku podle toho, kterou věc právě našel, když hledal ponožku. S dětmi můžeme hravou formou vyzkoušet správné oblékání na procházku, do školky, za slunečného počasí, po dešti, v zimě... Jako pomůcku můžeme využít i knihu Ema naopak. Můžeme využít jejich oblečení, pokud přišly v chladnějším počasí. Pokud se program realizuje v teplejších měsících, můžeme mít připraveny rekvizity nebo obrázky oblečení, případně i papírové panenky pro starší děti.

Tvoření louky – procházka

Pokud jsme aktivitu nerealizovali během čtení, můžeme si s dětmi vytvořit louku při rekapitulaci příběhu. Vytvoříme společně kvetoucí louku. (*Možnost se s dětmi bavit o tom, které rostliny a květiny na louce rostou.*) S dětmi pak můžeme chodit kolem louky nebo mezi trsy květin. Záleží na tom, jak jsme trávu a květiny poskládali.

Třídění věcí do boxu podle místnosti

Na závěr si připomeneme, jak důležité je dávat věci na své místo, abychom je pak našli. Třídíme věci nebo obrázky věcí do krabic podle místností v domě: krabice kuchyň, krabice obývací pokoj, krabice pokoj dítěte, krabice koupelna...

Použitá literatura, informační zdroje, prameny:

HORÁČEK, Petr. *Ztracená ponožka*. Praha: Portál, 2025. 25 nečíslovaných stran. ISBN 978-80-262-2246-0.

WOLDE, Gunilla. *Ema Naopak*. Přeložila Božena KÖLLNOVÁ-EHRMANNOVÁ. 2. vydání. V Praze: Albatros, 2016. 44 nečíslovaných stran. ISBN 978-80-00-04411-8.

Zlata Houšková, Barbora Čížinská a kol.

Máme rádi knížky: scénáře podle nových autorských knih pro děti

Metodická příručka pro práci knihoven s rodiči a dětmi. Projekt S knížkou do života (Bookstart).

Fotografie z akcí poskytly Knihovna Jiřího Mahena v Brně, Knihovna města Hradce Králové, Knihovna Kroměřížska, Městská knihovna Sedlčany, Knihovna města Ostravy, Masarykova veřejná knihovna Vsetín.

Návrh obálky, grafická úprava a sazba: Ivan Galdík, Tereza Eliášová
Redakční úpravy: Hana Hlušíčková

Národní knihovna České republiky – Knihovnický institut
1. vydání

Praha, 2025

Tisk: Tiskárny Havlíčkův Brod, a.s.

Distribuce: Národní knihovna ČR – Knihovnický institut

Klementinum 190, Praha 1, 110 00

email: vit.richter@nkp.cz

Neprodejně

